

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

מי שבוטח – שמח בישועה שתבוא עוד לפני שהיא באה.
הוא כל כך בטוח בה', שעוד לפני הישועה, כשהוא עדיין נמצא
בפשטות בצרה, הוא כבר שמח בגאולה העתידה.
אבל מה פועלת השמחה? כח, מרץ וקלילות לפעול במציאות.
צריך לבטוח בה' שיהיה בסדר, להתמלא שמחה בלב,
ואז לקום ולעשות מה שצריך

[מתוך השיעור 'השמחה – חיות הנפש']

מקץ תשפ"ב

מקץ ה'תשפ"ב

הניגון החסידי 25
ניגון מספר 503
מט"ו תמוז תשפ"א

הסיפור החסידי 26
חנוכה אצל הרוז'ינער
מלכות בית דוד ומלכות בית חשמונאי

מענות ותשובות 28
תשובות הרב לשואלים
פלפול בלימוד מול פסיקת הלכה
וסגולת הרפואה בחדש כסלו

פאָדור ד'לעב'ס 29
אור ויפי
רזי ילמד אותנו על סוגים של אור ויפי
פּוֹלֵס תּפִּילָה לְסִכּוּם

שמחה במי שאתה 04
נקודה מעובדת
שמחה בטהרתה – מימוש עצמי וזוגי

השמחה – חיות הנפש 05
התוועדות י"ט כסלו
הופעת השמחה בכל אחד מכחות הנפש
והעבודה שבדבר

זמרת הארץ 19
התוועדות הכנה לסליחות אחרונות (ח"ג)
מעלת השירה, הניגון והזמרה
בשנת "שבת הארץ"

בטול גזרת הרעב 23
קדושת לוי ותורת אבות
כיצד ומדוע ביטל יעקב את גזרת הרעב?

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעד

הקדמת המערכת

שבת שלום וחנוכה שמח לכל בית ישראל ובתוכם לקוראי **נפלאות** הנפלאים. שבת **חנוכה** ד"ח'מקץ כבר אתנו ואתה **גליון שמח ומאיר במיוחד**, עם חלק נכבד מהתוועדות **י"ט כסלו** השמחה במיוחד לה זכינו.

השבוע בגליון:

נפתח ב**נקודה מעובדת** מתוך ההתוועדות, העוסקת בעוצמה המופלאה של **שמחה בטרתה** (ככותרת ההתוועדות) – הכח לשמוח במי שאני, להתחבר באמת לבן זוגי ולממש את עצמי באמת.

ומשם נעבור ל[חלק מ] **התוועדות י"ט כסלו, השמחה – חיות הנפש**. בהתוועדות עסק הרב במרכזיותה של **השמחה בתורת החסידות**, ועל היותה החיות הפנימית והכח המניע של **כל כחות הנפש**. כדרכו, פרש הרב את הדברים ב'פרצוף' והסביר את הקשר היחודי של השמחה לכל כח וכח מכחות הנפש **ומה היוצא מכך בעבודת ה'**. כדאי לקרוא את השיעור בנחת ולשים לב להתבוננות דרך 'פרצוף' של ספירות.

את מקומו של **מדור דבר השמיטה**, תופס השבוע השיעור **זמרת הארץ**, חלקה האחרון של התוועדות הכנה לסליחות אחרונות בערב ר"ה. בשיעור עוסק הרב **במעלת ובירור השירה, הניגון והזמרה בשנת "שבת הארץ"**.

במדור **קדושת לוי ותורת אבות** לפרשה מתגלה כח הצדיק לחדור לפנימיות המציאות ולהמתיק גזירות.

על **חנוכה** נוכל לקרוא ב**סיפור החסידי** על רבי ישראל מר'זדין וכן **בעלון החדש שלנו** **אביטה נפלאות** [שיוצא אחת לשבועיים ומופץ יחד עם עלון נפלאות ובתפוצה רחבה בבתי הכנסת].

חג הספרים ה' **טבת** 'דיין נצח' קרב ובא!

רוצים לרכוש את ספרי הרב גינזבורג במחיר מבצע? צרו קשר עוד היום עם אחיה בכתובת הדוא"ל achiya@pnimi.org.il ובקשו את קטלוג הספרים העדכני.

גבאי בית כנסת או אחראי אוצר ספרים ומעוניין לשרד את הספרייה?

ניתן לקבל את ספרי הרב בעלות מוזלת במיוחד! צור קשר בטלפון 050*5815844

או בדוא"ל office@tomvadaat.com

שבת שלום ומבורך וחנוכה שמח ומאיר, **המערכת**

שמחה במי שאתה

האמת – סימן שכעת הוא מי שהוא באמת. במושגי הקבלה, כח האמת הוא פנימיות ספירת היסוד, כח הברית וההולדה – באמצעותו מתחבר האדם לזהותו האמתית, לחצי השני של נשמתו, ומגשים את עצמו במדה המלאה ביותר, והכל דווקא מתוך תענוג ושמחה. כך, בין בני זוג החיים בקדושה ובטהרה יש ודאי "שמחה של מצוה", בקיום מצות הקשר ביניהם על דרגות הכוונה השונות שבה. אך עמוקה יותר היא ה"שמחה בטהרה" שלהם – כשהם שמחים במי שהם, האשה שמחה באיש והאיש שמח באשתו (שמחה בטהרה שלה...). ושניהם יחד שמחים באהבתם. דווקא ה"שמחה בטהרה", שמחה באהבה, היא תיקון הברית השלם (הפועלת כמו תשובה מאהבה ומשמחה). מכח אותה "שמחה בטהרה" זוכים, באופן המלא והעצמי ביותר, ל"פרו ורבו" בגשמיות וברוחניות – בריבוי ילודה, יצירה ופעילות. מכח ההזדהות המלאה עם מי שאני, עם בן-בית זוגי ועם שליחותי, כל הפעילות שלי הופכת להיות ביטוי ממשי, חי ויוצר של עצם הנשמה. את המונח "שמחה בטהרה" טבע הרבי מליובאוויטש, כשאמד שכבר ניסו ללא הצלחה כל דרך אחרת להביא את הגאולה – ולא נותר אלא לנסות להביא את הגאולה בדרך של "שמחה בטהרה". "שמחה בטהרה" היא גאולת הנפש, וכשהיא מתבטאת במימוש עצמי וזוגי שלם וטהור היא מביאה גאולה לעולם כולו.

מה עושים כשאינ לי כח לשום דבר והכל 'כבד' לי? אדמו"ר הזקן כותב שיש זמנים בהם האדם צריך לזכך את נפשו באמצעות השמחה, וממליץ לו להתבונן שלא מוטלת עליו אף מצוה מלבד האמונה בה', שהיא טבעית לו לגמדי (כירושה מאבותינו), ולשמוח שמחה רבה באמונתו. אז יתקיים בו "וצדיק באמונתו יחיה", כתחית המתים ממש, והשמחה תמסוך בו חיות וכח לקיים את כל מצוות ה'. הדגש העיקרי הוא שהאמונה אינה מצוה המוטלת על האדם מהחוץ, אלא ביטוי לעצם נפשו, עד שיש ראשונים שאמרו שכלל לא ניתן למנות את האמונה כמצוה. לכן, אפשר לומר שמצות האמונה אומרת 'תהיה מי שאתה באמת' – 'תהיה יהודי!'. האמונה אינה תוספת חיצונית על האישיות, ולכן גם השמחה באמונה אינה "שמחה של מצוה", שמחת שנובעת מסבה חיצונית ו'מתלבשת' בתוכה, אלא היא "שמחה בטהרה" – שמחה עצמית, בעצם מי שאני. האמונה היא מקיף על-מודע של הנפש – במקום בו האדם הוא מי שהוא בעצם, ללא כל תלות בסביבה החיצונית וללא כל ביטוי בתוכה. שמחת האמונה המקיפה באה לידי ביטוי פנימי בתכונת האמת של האדם – בכוחו לאמת ולהגשים את מהותו הפנימית, להביא לכלל מימוש את יעודו-שליחותו בעולם. שמחה אמתית היא סימן שהאדם זכה לממש את עצמו, מצא את מקומו הנכון ומצליח להגשים את יעודו

שיעור

"שמחה בטוהרתה"

השמחה – חיות הנפש

קיצור מהלך השיעור

התוועדות י"ט כסלו השנה היתה שמחה ומרוממת באופן מיוחד, כשנושא התוועדות היה **"שמחה בטוהרתה"**. חלק מרכזי של התוועדות היה התבוננות מפורטת כיצד השמחה **מתחברת לכל אחד מכוחות הנפש** האחרים ומחיה אותו. **פרק א** פותח **בסגולת השמחה** וכח הריבוי שלה, ומדגיש שהשמחה היא **הכלל הגדול** והעיקרי ביותר בחסידות. **פרק ב** עובר בפרוטרוט על כל אחד מ-**יג כוחות הנפש** (ליתר דיוק, על **יב** הכוחות הנוספים על השמחה) תוך הסבר על הקשר היחודי של השמחה לאותו כח והאופן בו היא מחיה אותו ומוסיפה בו. לפנינו דוגמה נפלאה ויסודית להתבוננות נפשית בדרך של 'פרצוף' (מיסודות שיטתו של הרב), כאשר בכל אחד ואחד מהכוחות נחשפות 'פנינים' של השכלה ובעיקר של **עבודה פנימית**. כדאי ללמוד את השיעור הזה בנחת, תוך הקדשת תשומת לב לגוון השמחה המתגלה בכל כח וכח, וכך להפיק ממנו את מירב התועלת בעבודתו יתברך **בשמחה ובטוב לבב**.

הבנים שמחה³. "אם הבנים שמחה" לא רק אחרי שהיא יולדת את הבן למזל טוב, בשעה טובה ומוצלחת, אלא גם תוך כדי ההריון היא צריכה להיות בשמחה רבה. עוד לפני ההריון, כדי להכנס להריון, השמחה היא העיקר – הכל תלוי בשמחה, כל המציאות של "אם הבנים שמחה"⁴.

ב תהלים קיג, ט.

ג ראה עוד שיעורים בסוד ה' ח"ג פ"ג עמ' קיט; אל עולם הקבלה פ"ז עמ' 115; ספר הנפש פ"ו עמ' קוקח (ובהרחבה בהערה צד שם).

א. שמחה – הכח הכללי

שמחת הישועה העתידית

השרש **שמח** מופיע בתנ"ך **רעא** פעמים. **רעא** בגימטריא **הריון**, זו גימטריא שכתובה בחז"ל^א, כרמז למספר ימי ההריון. מכאן אפשר ללמוד ששמחה היא סגולה להריון – "אם

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. התוועדות י"ט כסלו (ח"ב). מוצאי י"ט כסלו תשפ"ב – כפ"ח.

א נדה לח, ב; במדבר רבה יח, כא.

בעולם^כ. לכן הרבי טבע את הביטוי "שמחה בטהרתה".

עיקר הסימן להבדל בין גלות וגאולה נוגע להלכות טהרות. חז"ל אומרים "ודעת^{יג} זה סדר טהרות"^{יד}. השייכות לבינה-שמחה היא בסוד "אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת"^{טו}. בזמן הגלות אין לנו דעת, אין לנו טהרות, חוץ מטהרת המשפחה, שהיא כמעט ענין הטהרה היחיד מדאורייתא שנוהג אצל כולם גם בזמן הגלות.

טהרת המשפחה גם קשורה למה שדברנו על השמחה כסגולה להריון, סגולה להרבה ילדים. בינה בחסידות היא התפשטות, לעומת חכמה שהיא צמצום, נקודה^{טז}. בבינה טהרה היא התפשטות, היא דיבוי. צריך הרבה "פרו ורבו"^{יז}, כתוב ש"פרו" הוא בעיקר חכמה ו"רבו" בעיקר בינה^{יח} – והריבוי תלוי בטהרת המשפחה.

כלל החסידות – שמחה

יש משהו כללי מאד בשמחה. נשאל שאלה: מהו עיקר החסידות? ידוע ומבואר אצלנו בהרבה מקומות^{יט} שיש יג כוחות פנימיים של הנפש, מאמונה עד שפלות, שהם פנימיות הספירות מרדל"א (פנימיות עתיק, פנימיות הכתר) עד פנימיות המלכות. מבין כל הכוחות הללו, מהו העיקר בתורת החסידות – תורת הבעל שם טוב, הרב המגיד, אדמו"ר הזקן והנשיאים הבאים אחריו? בהחלט אפשר לומר וצריך לומר שעיקר החידוש של החסידות הוא "עבדו את הוי' בשמחה"^כ.

יב תניא פכ"ו.
יג ישעיה לג, ו.
יד שבת לא, א.
טו אבות פ"ג מי"ז.
טז תו"א מקץ מא, א; לקו"ת בשלח א, א. ובריבוי מקומות.
יז בראשית א, כח.
יח ראה קהלת יעקב ערך 'בעד'; חסדי דוד הנאמנים ח"ב עמ' 44.
יט ראה בעיקר סוד הוי' ליראיו שער א (וביאוריו בסדרת שיעורים בסוד ה' ליראיו כרכים ג'ד) ובספר הנפש.
כ תהלים ק, א.

כתוב^כ שהשמחה היא מהישועה שתבוא – להרגיש את הישועה כאילו שהיא כבר באה. השמחה היא להיות "אם", להיות אמא. את הפסוק "אם לבינה תקרא" דורשים^{כא} "אם לבינה תקרא" – "אם" גם לשון תנאי, "אם בקלו תשמעו", אבל השמחה באה עם הבטחון הגמור שהתנאי כבר קויים. מי משדר את הרוח הזו, שכבר כל התנאים לביאת משיח – אם ישנם בכלל תנאים – כבר קוימו? הרבי. אין יותר מה להתנות, ולכן כבר צריך לשמוח בביאת משיח צדקנו – משיח אותיות ישמח (בעצמו) וישמח (אחרים). משיח הוא "שמחה בטהרתה"^{כב}, עצם השמחה. אם יש שמחה אמתית יש גם בטחון גמור והכל כבר על הצד הטוב ביותר, הכל כבר קויים, 'לאחר המעשה' של ישועת ה'. "ישועת הוי"^{כג} היא ישועה כפולה – הישועה שלנו מאת ה' והישועה של הקב"ה בכבודו ובעצמו^{כד}. אחד מרמזי תשפ"ב, השנה שלנו, הוא שהיא עולה פעמיים ישועה – ישועה כפולה, ישועה לעילא וישועה לתתא, כאשר שתי הישועות האלה מתחברות כאחת.

סגולת הטהרה

שמחה היא טהרה. השמחה היא פנימיות הבינה וגם הטהרה שייכת בקבלה לבינה-אמא^{כה}. לב טהור הוא לב שמח, כפי שמתאר בעל הגאולה, אדמו"ר הזקן, בספר התניא – "שמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנדוד דאגה ועצב

ד וראה אמרי מנחם וארא אות יב; חידושי הגרי"ז לתהלים יג, ו.

ה פירוש הראב"ד על ספר יצירה פ"א מ"י; שערי צדק ש"ח; פרדס רמונים ש"ח פ"ט.

ו תהלים צה, ז.

ז לשון הרבי מליובאוויטש בשיחת כי תצא י"ד אלול תשמ"ח. ראה עוד בחלקו הראשון של השיעור – יודפס בהמשך א"ה.

ח שמות יד, יג; דברי הימים ב, כז.

ט ראה תנחומא אחרי מות יב; יל"ש נח רמז פב; כתובים רמז תרסא. ובכ"מ.

י קהלת יעקב ערך 'שמחה' אות ב.

יא ראה ספר הליקוטים דא"ח צ"ע ערך 'טהור', וש"נ.

ב. השמחה - חיות כל כוחות הנפש

אחרי ההקדמה הזו נתחיל
מהראש ונלך מהראש עד הסוף:

אמונה: שמחה בטהרתה

הכח הראשון בנפש הוא פנימיות הכתה, פנימיות עתיק, שהיא אמונה פשוטה. האם יש קשר בין האמונה הפשוטה לשמחה דווקא? מהו קשר? האם אפשר להיות שמח, במיוחד "שמחה בטהרתה", בלי התגלות של אמונה? באמת בקדושה "הא בהא תליא":

כתוב "וצדיק באמונתו יחיה"^ד. בפרק לג של תניא קדישא - פרק גל, "גל עיני"^ה, גילה ורנה - מסביר אדמו"ר הזקן שלעתים אדם רואה שהוא צריך לזכך את נפשו "ולהאירה בשמחת לבב". מה צריך לעשות כדי להגיע ל"שמחת הנפש האמיתית"? בזמנים האלה האדם צריך להתבונן שאין עלי שום חובה, וממילא שום יציאה ידי חובה, שום מצוה בכלל. זהו ראש של לעתיד לבוא ממש, ש"מצוות בטלות"^ו. יש לי רק דבר אחד, שהוא עצם גדר החיים שלי - להאמין בה'. על האמונה בה' נאמר "וצדיק באמונתו יחיה" - "בא חבקוק והעמידן על אחת"^ז. חבקוק הנביא העמיד את כל תריג מצוות על דבר אחד, שהוא היסוד והשרש של כולן, הוא מחוץ לכולן אבל גם בתוך כולן - אמונה.

האמונה נותנת חיות לצדיק, "וצדיק באמונתו יחיה" כתחית המתים ממש"^ח. מי שאין לו שמחה נחשב מת! כתוב שהחיות הזו של "צדיק באמונתו יחיה", שמצד אחד היא אמונה פשוטה, היא "שמחה בטהרתה". כאן

לפני החסידות
היו הרבה יהודים
טובים, יראים,
שקיימו תורה
ומצוות - אבל בלי
להט וחיות פנימית

יש סגולה מיוחדת בשמחה, שהיא כוללת את כל שאר הכוחות. אפשר היה לומר כך על כל אחד מהכוחות הפנימיים, היות שהסימן המובהק של הקדושה הוא התכללות - כל כח כלול מכולם. בכל אופן, יש

כח אחד כללי יותר, נשמה כללית, שאפשר לזהות יותר בקלות ויותר בבירור את כל הכוחות בתוכו, הכל בתוכו והוא נמצא בתוך כל אחד ואחד מהם - כח השמחה.

לכן עכשיו נעבור על כל כוחות הנפש, כל הפרצוף הפנימי של הספירות העליונות, ונראה איך השמחה היא בעצם החיות של כל הכוחות. מובא בחסידות^ט ששם נרדף למלה שמחה הוא חיות - שיש לאדם חיות בעבודת ה' יתברך. זהו החידוש של החסידות (כפי שכותב הרבי הרש"ב על היום, י"ט כסלו, שבו "אור וחיות נפשנו ניתן לנו"^י). לפני החסידות היו הרבה יהודים טובים, יראים, שקיימו תורה ומצוות - אבל בלי להט וחיות פנימית. חיות פנימית היא שמחה. חיות היא "להחיות בהם נפש כל חי", שמעבר ל"בורא נפשות רבות וחסרונו", ההכרח^{יא}. גם בעבודת ה', אפשר לעבוד את ה' במה שצריך, מה שנקרא לצאת ידי חובה - בכל דבר ודבר לקיים את הכתוב בשו"ע קלה כבחמורה, לא להחסיר פרט, זו המדרגה של "בורא נפשות רבות וחסרונו". אבל תוספת תענוג, עיקר החידוש, עיקר הרצון של האבא, אבינו שבשמים, לקבל הנאה מכך שאנחנו מקבלים הנאה - כמבואר בספרי החסידות^{יב} - היא "להחיות בהם נפש כל חי". כתוב שהתוספת שם ("תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר"^{יג}), בחינת יוסף, היא שמחה.

כא ראה בעש"ט השלם ערך 'שמחה' מתולדות יעקב יוסף עקב ד"ה "לבאר ב' מצוות".

כב בט"ז כסלו תרס"ב.

כג ראה טור או"ח סימן רז.

כד נראה הנסמן בבאה"ל צדיקים "נעם אלימלך" הערה נד.

כה בראשית רבה סא, א.

כו חבקוק ב, ד.

כז תהלים קיט, יח.

כח נדה סא, ב.

כט מכות כד, א.

ל ראה תניא שם. אגה"ק יא.

מצוה", נדלג רגע להמשך הפרצוף: מהי שמחה של מצוה? דבר גדול מאד. כתוב^{לד} שכל המצוות נתנו בשביל שמחה של מצוה, וגם השכר שמקבלים על קיום המצוות בעולם הזה הוא על השמחה. מקבלים על מצוה שני מיני שכר, בעולם הבא ובעולם הזה, והשכר בעולם הזה הוא שמחה של מצוה^{לה} – עכשיו. על השכר הזה נאמר "שכר מצוה מצוה"^{לב}, אבל שניהם בגדר שכר – גם השכר בעולם הבא וגם השמחה בעולם הזה.

לעומת זאת, "שמחה בטהרתה" של אמונה היא לא שכר – לא שכר של עולם הזה ואפילו לא שכר של עולם הבא. "שמחה בטהרתה" שייכת לנכונות של הבעש"ט ותלמידיו אחריו לוותר על כל העולם הבא. זהו הווארט האחרון שכתוב בספר "היום יום", לפני י"ט כסלו, שבעת הדבקות של אדמו"ר הזקן – בעל הגאולה – היו שומעים מפיו "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"^{לז}, איך וויל ניט גארניט, לא רוצה את העולם הזה שלך ולא את העולם הבא שלך, רק אותך בעצמך, "אנא נסיב מלכא"^{לא}. זהו ה"חי בעצם", ה"שמחה בטהרתה" שאינה שכר. אבל יש גם שכר, והשכר הכי גדול הוא שמחה של מצוה – "שכר מצוה מצוה".

זהו הקשר בין השמחה והרצון – המצוות הן הרצון של הקב"ה. על ידי קיום המצוות בשמחה, כרצון ה', עושים נחת רוח לבורא יתברך – נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני^{לבט}. יש שעשוע, תענוג ונחת רוח – שעשוע הוא ברדל"א – המקום של שמחה בעצם, שמחה בטהרתה (משם טהרת המשפחה); תענוג הוא בראש השני של הכתר, כפשוטו; אבל נחת רוח היא מקיום הרצון.

לד בעל שם טוב השלם ערך 'שמחה' בשם התולדות יעקב יוסף קדושים ד"ה "ובזה תבין מ"ש היו זהיר".

לה ראה בבעש"ט שבהערה הקודמת. וראה עוד תו"א קי, ב (ושם סד, ב).

לו אבות פ"ד מ"ב.

לז תהלים עג, כה.

לח איכה רבה ג, ח.

לט ספרי פרשת שלח פ"א. ובכ"מ.

אפשר להתבונן ולהבין ש"שמחה בטהרתה" היא בפירוש לא "שמחה של מצוה", שהרי אין מצוות במדרגה הזו – רק אמונה פשוטה, "שיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה" מתוך ההכרה שאמונה זו "היא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות".

שוב, אמונה פשוטה היא לא משהו שנוסף על העצם – מצוה שמוטלת על האדם מחוץ לעצמותו. אכן, לפי הרמב"ם האמונה בה' נמנית כמצוה ראשונה מתוך תריג מצוות התורה^{לכ}, אך לפי דעת ראשונים אחרים אין האמונה בה' נחשבת מצוה כלל, היא הקדמה ותנאי הכרחי לקיום כל המצוות^{לד}. אם כן, אפשר לנסח את מהות מצוות האמונה – "תהיה יהודי!", כלומר תהיה 'אתה' האמיתי.

והנה, **"תהיה יהודי"** עולה בגימטריא היחוד של **אמונה-שמחה!**

כל שמחה נותנת חיות, אבל שמחת האמונה נותנת חיות "כתחית המתים ממש". כמו שחלקנו בין כל מצוה, שהיא משהו נוסף

על מהותו של היהודי, לשמחת האמונה, שהיא העצם שלו, כך גם במושג החיים עצמו, כתוב שיש "חיים להחיות", התפשטות של חיות, אבל יש "חי בעצם"^{לג}, עצם החיים. החיים עצמם הם אמונה, חי בעצם, וזהו הקשר בין אמונה ל"שמחה בטהרתה".

רצון: שמחה של הצוה

אם כבר התייחסנו להבדל בין "שמחה בטהרתה", השמחה של האמונה, ל"שמחה של

לא ספר המצוות עשין א.

לב כן הביא הרמב"ן מבה"ג, והאברבנאל מר' חסדיא קרשרש באור ה'. ראה בכ"ז בארוכה דרמ"צ מצוות האמנת אלקות וש"נ.

לג ראה המשך תרס"ג בתחלתו. ובכ"מ.

אפשר לנסח

את מהות מצוות האמונה – "תהיה יהודי!", כלומר תהיה 'אתה' האמיתי

"ענג וגם שמחה", כלשון הפיוט^{מט}. זהו חיבור וקשר מובהק, מפורש, בין שמחה לתענוג. אם כן, יש קשר בין האמונה לשמחה, בין התענוג והשמחה ובין הרצון והשמחה.

בטול: "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלהין"

מה בא בהמשך? הבטול, פנימיות החכמה. על חכמה ובינה, אבא ואמא, כתוב שהם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"^{נא}. בטול הוא פנימיות החכמה, אבא, ושמחה היא פנימיות אמא, בינה^{נא}. אם כן, בטול ושמחה הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" – צריך בטול, אין, וצריך שמחה, שהיא יש, יש של קדושה. החבור של הבטול ושמחה הוא יש מאין. הם משלימים גם במספר – **בטול** (47) ו-**שמחה** (353) עולים ביחד בדיוק 400, 20 ברבוע, שלמות. סימן שכדי להגיע ל"שמחה בטהרתה" (הנושא שלנו הערב) צריך בטול. "פנימיות אבא פנימיות עתיק"^{נב} – מכח הבטול השמחה עולה לשרשה האמתי ברדל"א, באמונה פשוטה.

"וגילו ברעדה"

נזכיר בהמשך את הפסוק "עבדו את הוי' ביראה"^{נב}. הפסוק מסיים "וגילו ברעדה", וחז"ל דורשים "במקום גילה שם תהא רעדה"^{נד}. איך גילה ורעדה הולכות יחד? פירוש פשוט שאפשר לומר קשור למה שאמרנו כעת, ששמחה היא חוויה של 'יש'. נכון ששמחה היא יש של קדושה, אבל יכול להיות מרחק קטן בין "שמחה של מצוה" רצויה לבין סיפוק וישות שליליים. מי ששמח בשמחה של

שוב, שמחה של מצוה, עם דגש על המצוה, על קיום המצוה המעשית, היא שמחה של רצון. אלה שתי בחינות שמחה, "עבדו את הוי' בשמחה" – **ב** בחינות **שמחה**, "שמחה בטהרתה", באמונה, וקשר השמחה עם הרצון, "שמחה של מצוה".

תענוג: "ענג וגם שמחה"

יש גם שמחה בתענוג – אפילו לא צריך הסבר, תענוג ושמחה הולכים יחד. איפה רואים זאת בפירוש בתורה? ביום השבת קדש. כתוב "אז תתענג על הוי'^{מא}" – יש מצוה לענג את השבת, "וקראת לשבת ענג"^{מא}. עיקר מצות השבת הוא ענג, אבל כתוב גם "וביום שמחתכם' אלו השבתות"^{מב}.

זהו נושא שקשור גם לסיום התניא, שזכינו לסיים בערב י"ט כסלו. הסיום הוא בענין "זכור"^{מג} ו"שמור"^{מד} – חיצוניות השבת, שהיא מניעה מ-**לט** מלאכות של שבת, והפנימיות של השבת. פנימיות ה"זכור" היינו כוונת התפלה והתורה של שבת ופנימיות ה"שמור" שבייתה מדברי חול בשבת. כתוב ש"בקושי התירו לדבר אפילו בדברי תורה בשבת"^{מה} – יש משהו בשבת שיותר גבוה מדברי תורה, השתיקה של שבת ("סיג לחכמה שתיקה"^{מו}) – השבת בכלל היא בחינת חכמה, מוחין דאבא^{מז}, כאשר השמחה שבה היינו סוד התכללות אמא עילאה באבא עילאה, וד"ל), כלומר, ההתבוננות הפנימית של שבת. זו פנימיות ה"שמור" ("שמור' לנוקבא", מקיפים דאמא^{מח}), תכלית הקטע האחרון של ספר תניא קדישא. שוב, מה מתחבר בשבת? ענג ושמחה –

מ ישעיה נח, יד.

מא שם פסוק יג.

מב ספרי בהעלותך פי"ט.

מג שמות כ, ח.

מד דברים ה, יב.

מה ע"פ ירושלמי שבת פט"ו ה"ג (ועיין שם במסוך).

מו אבות פ"ג מ"ג.

מז ראה פע"ח שער "מקרא קודש" פ"א; לקו"ת צו יא, ד ואילך; סידור עם דא"ח קעח, ג ואילך. ובכ"מ.

מח ראה זהר ח"א מח, ב.

מט פיוט "ברוך אל עליון".

נ ראה זהר ח"ג רצ, ב; זהר ח"א קכג, א.

נא על הקשר בין הבטול והשמחה והתלות ביניהם ראה שער היחוד (אדה"א) פ"ה.

נב לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו). ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד.

נג תהלים ב, יא.

נד ברכות ל, ב.

יחוד: שמחת מאחדת

הכח שאחרי הבטול (פנימיות החכמה) הוא השמחה עצמה (פנימיות הבינה), שמתאחדת עם הבטול. אחרי השמחה הבינה באה ספירת הדעת, וכפי שכבר הזכרנו "אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת". מהי פנימיות הדעת? יחוד. דעת היא הכח לייחד, כמו "והאדם ידע את חוה אשתו"^ט.

בשביל לייחד צריך שמחה – אי אפשר לייחד, להתייחד, להגיע לאחדות, בלי שמחה^ט. בעשרת המבצעים של הרבי דעת היא אחדות – מבצע אחדות ישראל^א. כפי שלמדנו לא מזמן^ב, בסוד הפסוק "והוא באחד ומי ישיבנו"^ג, ה' שורה דווקא בתוך האחדות שלנו – ובשביל האחדות צריך שמחה. יש גם קשר מילולי בין יחוד ושמחה – כתוב^ד שיחוד לשון חדוה, חדוה ושמחה הולכות יחד. חדוה היא הנקודה הראשונה של השמחה, נקודת המוצא ממנה מתפשטת השמחה^ה. 'אם אין חדוה אין שמחה, אם אין שמחה אין חדוה' – "אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת". צריך שמחה כדי להגיע ליחוד.

אם כבר מפרשים שיחוד לשון חדוה – מה לגבי אהבה (פנימיות החסד) ויראה (פנימיות הגבורה), שני הכוחות הבאים? בברכת "אהבת עולם", לפני "שמע ישראל", אומרים "ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך". יחד לשון יחוד, אבל בחסידות דורשים לשון חדוה^ו – איזה כח בנפש יכול לייחד אהבה ויראה, שני הפכים? דווקא כח החדוה, הנקודה הראשונה, הראשית, של השמחה. רואים ששמחה היא נושאת הפכים,

מצוה צריך גם לדעת שברגע אחד כל המעשה הטוב שלו יכול לרדת לטמיון לגמרי – אם הוא רק יתגאה^ז. חסיד יודע שבסיומו של מעשה טוב עלולה לבוא הכשת הנחש, שיחדיר בו ארס של גאווה וישות^ח, ויחד עם הגילה והשמחה הוא רועד מפחד שהשמחה תהפוך לישות דקליפה. [שאלה: איך ניצלים מהגאווה הזו? מתפללים על זה?]^ט על כל דבר צריך להתפלל, אבל כאן זו בעיקר תחושה טבעית של חסיד. השמחה בעצמה צריכה להיות טבעית. מסופר שרבי לוי-יצחק מברדיטשוב היה רוקד בשמחה בברכת "שלא עשני גוי" – האם הכוונה שהוא מתבונן במעלה שלו כיהודי וכו'? מי צריך להתבונן כדי לשמוח ב"שלא עשני גוי" הוא בעצמו כמעט גוי... זו צריכה להיות שמחה טבעית, עם הבנה שזו לא מעלה שתלויה בי וממילא אין בה פחד מגאווה.

בכל אופן, הפירוש הזה ב"וגילו ברעדה" הוא לא עומק העניין – אמנם זו הרעדה נועדה להחדיר בטול בשמחה, לשמור מישות שלילית, אבל זו רעדה שהיא רק יראת חטא, פחד מנפילה. עומק החיבור של "וגילו ברעדה" שייך לחיבור של הבטול והשמחה. ה"רעדה" היא כמו שמתארים את היראה של הבעל שם טוב, שהיה תדר של רעדה בכל החדר, גם אם לא ראו אותו עליו בעצמו – זו "רעדה" של בטול במציאות, שהיא התכלית, כשהשמחה שמצטרפת אליה היא השמחה שמצטרפת להכרה ש"אין עוד מלבדו"^י ושכל הדברים הטובים שהאדם זוכה לעשותם הם מעשי ה' ש'עוברים' דרכו^{יא}.

בשביל לייחד
צריך שמחה – אי
אפשר לייחד,
להתייחד, להגיע
לאחדות, בלי
שמחה

נט בראשית ד, א.

ס ראה גם כש"ט (קה"ת) אות נח וש"נ.

סא שכונה ביניהם פ"ו הערה ז.

סב מוצאי כ"ח חשון ח"ג (נדפס בגליון וישלח).

סג איוב כג, יג.

סד ראה עת לחננה (לרמ"ד וואלי) על תהלים כא, ז.

סה פנים אל פנים עמי' קצט הערה ע. ובכ"מ.

סו ראה אשא עיני מאמר "סוד הנשימה: חדוה" עמי' קצט

הערה יג. ובכ"מ.

נה וראה נתיב מצותיך (קאמארנא) שביל התורה אות יג; דגל מחנה אפרים ליקוטים ד"ה "עוד".

נו ראה כש"ט (קה"ת) אות קמא, ובכ"מ.

נז דברים ד, לה.

נח ראה גם "פרק בעבודת ה'" בספר לב לדעת.

תשובה מאהבה ותשובה משמחה הופכות את הרע לטוב, את הקללה לברכה, את המות לחיים - פועלות תחית המתים

הקללות, סימן הקללות, כי מכח ה'זה, מכח השמחה, להפוך את הקללות לברכות - כמו אצל בלעם. כלומר, עיקר השמחה הוא ביחוד זה (עליו נאמר "שתו ושכרו דודים"^{טז}) - זהו קשר בין יחוד לשמחה. אבל תשובה היא קשר בין אהבה לשמחה, תשובה מאהבה ותשובה משמחה הופכות את הרע לטוב, את הקללה לברכה, את המות לחיים - פועלות תחית המתים. גם על פי פשט, שמחה היא חסדים דאמא^{טז} - חסדים הם אהבה.

יראה: "עבדו את הוי"

אהבה ושמחה ודאי הולכות יחד. אבל גם יראה ושמחה הולכות יחד^{טז}. זו דוגמה לנשיאת ההפכים של השמחה, המייחדת אהבה ויראה, כנ"ל. איך יודעים ששמחה ויראה תלויות זו בזו? משני פסוקים מקבילים (שאת שניהם כבר הזכרנו) - "עבדו את הוי' בשמחה" ו"עבדו את הוי' ביראה (שגם מסיים בביטוי שכולל שמחה - "וגילו ברעדה" - כנ"ל).

יש בקשר בין שני הביטויים הרבה רמזים ממש מופלאים^{טז}, שנאמר רק כמה מהם: "עבדו את הוי' בשמחה" בגימטריא 864. כשמחלקים לארבע - מחשבים את הממוצע של כל מלה - מקבלים ריו, יראה. עוד פלא, 'על פי שנים עדים יקום דבר', רק שמחה במילוי - שין מס חית הא - שוה בדיוק אותו מספר, 864, ד"פ יראה, הערך הממוצע של כל אות במילוי במלה שמחה עצמה.

[ולתוספת יוקר: האריז"ל אומר^{טז} שמעבר לערך הפשוט, צריך לחשב כל מילה במילוי וגם

עד שה"ש ה, א. וראה זה ח"ג ד, א; ע"ח שער הכללים פ"ב.

עה ראה קהלת יעקב ערך 'שמחה'.
עו וראה בחריפות בעש"ט השלם ערך 'שמחה' מצוואת הריב"ש סימן קי (ובעש"ט עה"ת נח ה).
עז ראה עוד מאמר יג בספר אשא עיני.
עח ע"ח כללי מוהר"ז ד"ל אות יג. ובכ"ד.

שהרי אהבה ויראה, ימין ושמאל, הן שתי מדות הפכיות, אברהם ויצחק. דווקא השמחה מחברת אותן, עושה יחוד.

אהבה: תשובה מאהבה ומשמחה

הקשר בין שמחה לאהבה מתבטא דווקא בעבודת התשובה. יש תשובה מאהבה ותשובה משמחה - שני שמות של תשובה עילאה. יש תשובה תתאה ותשובה עילאה, ב תשובות^{טז}. תשובה תתאה היא מתוך מרירות, והיא נקראת גם תשובה מיראה - בה "זדונות נעשו לו כשגגות"^{טז}. אבל תשובה עילאה נקראת בחז"ל תשובה מאהבה ובחסידות^{טז} היא נקראת תשובה משמחה דווקא, ואז יש אתהפכא - "זדונות נעשו לו כזכויות". בשמחה יש את כח ההופך. כתוב שהשמחה הופכת את הקללה לברכה^{טז}. איזו תשובה עושה אתהפכא? תשובה משמחה.

בתחלת פרשת בחקתי יש מאמר חז"ל שהברכות הן מ"א ועד ת, מ"אם בחקתי" עד "קוממיות", אבל הקללות מתחילות ב"ז ונגמרות ב"ה - "חשבתי ברכות חשבתי קללות ברכות מאל"ף ועד תי"ו קללות מן וי"ו ועד ה"א ולא עוד אלא שהן הפוכות... אם זכיתן הריני הופך לכם קללות לברכות"^{טז}. יש מאמר חז"ל ידוע שכל פעם שכתוב "והיה" היינו לשון שמחה^{טז}, אבל כאן כתוב בפירוש שעיקר השמחה הוא אותיות זה^{טז}, לכן זה היינו התחלת וסיום

טז זח"ג קכב, א (ברע"מ); פט, ב; ד"ח חות פכ, ג; ראשית חכמה שער התשובה פ"ב; תניא אגה"ת פ"ד.

טח יומא פ, ב.

סט ראה תניא אגה"ת פ"א ובכ"מ.

ע ראה מעין גנים שנדפס בגליון כ"תבוא ע"ט.

עא ויקרא רבה לה, א.

עב ע"פ בראשית רבה מב, ג.

עג ראה גם פתיחתא לאסתר רבה ו (ובאיכה רבה א, לא) ונתבאר באורך ובהקשר דנן בקהלת יצחק ריש בחקתי (ויקרא כו, ג).

לצאת מעצמי ולהרגיש את הזולת. אם אדם הוא בהיפך־השמחה, בעצב כל שהוא, הוא סגור ומסוגר בתוך עצמו, לא משוחרר. כתוב ששמחה היא "עלמא דחירו"^פ – חרות היא שם נרדף לבניה, כמו שהיא "אם הבנים שמחה".

המדה הכי גרועה היא עצבות. אפשר ללמוד שעיקר החסידות הוא שמחה גם מההיפך – מכך שהדברים הכי גרועים בחסידות הם עצבות ודכאון. על הבינה כתוב "מינה דינין מתערין"^י, החיצוניות של הבינה היא גם המקור למה שגורם עצבות, אבל השמחה היא חסדים דאמא, פנימיות אמא, והיא המאפשרת את הרחמים. כתוב שרחמים גם מלשון רחם^י – יסוד אמא, "אם הבנים שמחה" שהוכרנו קודם. היסוד של הבינה, ההתקשרות לשמחה, מתלבש ומחיה בפנימיות את מדת הרחמים. שוב, רחמים באים מהמלה רחם – כאילו שההורה מרחם, במיוחד האמא מרחמת, היא מרגישה את פרי בטנה, פרי רחמה.

בטחון: "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"

אחרי הרחמים באה מדת הבטחון, פנימיות הנצח. הקשר בין שמחה לרחמים מפורש בפסוק שאנחנו מאד אוהבים לצטט – "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"^פ. רואים שהבטחון תלוי בשמחה והשמחה תלויה בבטחון^פ. מה קודם למה, השמחה או הבטחון?

כמו שגם הסברנו קודם, אחד שבוטח – שמח בישועה שתבוא עוד לפני שהיא באה. הוא כל כך בטוח בה', ללא שום ספק וספק ספיקא, ללא צל של ספק, שהוא כבר שמח – עוד לפני הישועה, כשהוא עדיין נמצא בפשטות בצרה

במילוי המילוי, תכלית ההתפשטות שלה^ט. כשמצרפים לשמחה במילוי (864) גם שמחה במילוי המילוי (1607) – **שין יוד נון מם מם חית יוד תו הא אלף** – מקבלים שבע פעמים שמחה, סוד "שבע שמחות"^פ. יחד עם המקור יש שמונה פעמים שמחה, שאפשר לכוון בשמונת ימי החנוכה. זו תופעה נדירה שצריך לחפש אם יש כיוצא בה.]

אם כן, יש קשר בין שמחה ליראה. שוב, שמחה הולכת גם עם אהבה, תשובה עילאה, וגם עם יראה, סוד העבודה בכלל. יש מצות תשובה ויש גם מצות עבודה, כמבואר בספר התניא^א. עבודת ה' צריכה להיות בשמחה וביראה. הגם שיש מאמר חז"ל בזהר הקדוש ש"לית פולחנא כפולחנא דרחימותא"^ב, יש גם עבודה מאהבה – עבודה עוד יותר נעלית – אך סתם עבודה היא מיראה, "עבדו את הוי' ביראה", אך היא גם בשמחה, "עבדו את הוי' בשמחה". ראינו קשר בין יחוד לשמחה, והיחוד גם מקשר את השמחה לאהבה וליראה, לכל אחת בפני עצמה ולשתיהן יחד.

רחמים: יציאה אל הזולת

המדה הבאה היא מדת הרחמים, פנימיות התפארת. מה הקשר של שמחה לרחמים? יש אצלנו רמז ידוע^ג, ש־שמחה בגימטריא הכל רחמים – כשמרגישים שהכל רחמים נמצאים בשמחה. אבל צריך לחפש גם את הקשר ההפוך – איך השמחה מחיה־מגלה את הרחמים. בלשון הקבלה, כתוב שיסוד אמא (בינה־שמחה) מסתיים בתפארת ז"א^ד (רחמים). מה המשמעות בנפש? לרחם על הזולת היינו

עט האריז"ל מסביר שהמקור, המילוי ומילוי המילוי הם כנגד כתר־חכמה־בינה – הבינה היא תכלית ההתפשטות, כנ"ל בתחלת השיעור.

פ תהלים טז, יא. וראה ויקרא רבה ל, ב.

פא פמ"א.

פב זהר ח"ג רסז, א.

פג שיעורים בסוד ה' ח"ד עמ' רמ ובכ"מ.

פד ע"ח שער הכללים פרקים י"א. ובכ"מ.

פה ראה זהר ח"ב קפ"א.

פו ראה זהר ח"א קנ"א, א; ע"ח ש"ג (אריך אנפין) פ"ח; שם ש"ד (או"א) פ"ב.

פז בראשית רבה לג, ה.

פח תהלים לג, כא.

פט ראה גם ספר המדות ערך 'שמחה' אות יז (ובמ"מ שם).

אם מישהו תמים בלי להיות שמח - התמימות שלו תזיק לו, הוא יהיה טפש שמרגיש שכל הזמן מנצלים אותו

התמימות כתוב "בינה עד הוד
אתפשטת"^{צח}. השמח הוא התם.
בסיפור "החכם והתם" של רבי
נחמן^{צט}, הטיפוס של התם –
שכל אחד צריך לשאוף אליו,
היהודי הפשוט, המקורי, של
הבעל שם טוב – כל הזמן שמח.
על ידי שמחה אפשר להיות

תמים עם ה', "תמים תהיה עם הוי' אלהיך"^ק
– שלפי הרמב"ם^{קא} היינו מצוה כללית, שכוללת
את כל התורה כולה. למה התם שמח? כי הכל
בסדר. הוא רוצה לטעום בשר טעים – הוא
טועם. אשתו מגישה לו תפוחי אדמה כמו כל
יום, אבל הוא טועם בשר – הוא מאוכלי המן,
טועם כל טעם שרוצה^{קב}. התמים באמת הוא
מאוכלי המן, ואכילת המן היא הכשר לקבל את
התורה^{קג}. התם כל הזמן שמח.

אם מישהו תמים בלי להיות שמח –
התמימות שלו תזיק לו, הוא יהיה טפש שמרגיש
שכל הזמן מנצלים אותו. על תמימות כזו נאמר
"הודי נהפך עלי למשחית"^{קד}. השמחה מחיה את

הוא כבר שמח בגאולה העתידה.
החוויה הזו היא מה שהרבי אמר
ואומר לנו, מורה לנו, שצדיקים
לחיות עם משיח. גם עכשיו,
בעקבתא דעקבתא דמשיחא,
צריך לחיות ולשמח עם משיח,
מתוך בטחון ב"היום"^צ, "בא יבא
לא יאחר"^{צא}, כבר קורה וכבר

קרה, "הנה זה בא"^{צב}. מה בא? "קול דודי" –
מה שאנחנו מדברים עכשיו בחסידות – "הנה
זה בא, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות".
אבל מה פועלת השמחה? מי ששמח יכול
לקום ולפעול. כמו שחז"ל אומרים^{צג}, ורש"י מביא
בפשוטו של מקרא, על "וישא יעקב רגליו"^{צד}
– "משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה
נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת". הבטחון
בהבטחה ממלא את הלב שמחה שנותנת כח,
מרץ וקלילות ללכת בתוך המציאות. במושגים
הרגילים שלנו^{צה}, הבטחון הסביל שיהיה טוב
("חשוב טוב יהיה טוב"^{צז}) מביא לשמחה
והשמחה מביאה לבטחון פעיל, יוזם ונמרץ^{צח}.
אם כן, בטחון ושמחה הולכים יחד, כאשר בפרט
השמחה מחיה את הבטחון הפעיל – פנימיות
ספירת הנצח.

תמימות: שמחת התם

גם תמימות, פנימיות ההוד, הולכת עם
שמחה. על הקשר בין הבינה השמחה להוד-

צח ע"פ הקדמת תקו"ז, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד;
ע"ח שכ"ט פ"ח.

הוד הוא לשון הד, אורחוד, וכשם שהבינה השמחה
מתפשטת עד הוד יש גם אור חודר מההוד אל הבינה
השמחה: בתחלת מלכות חזקיהו (שראו להיות משיח,
אותיות ישמח). בטהרת בית המקדש, נאמר "והללו עד
לשמחה" (דברי הימים ב' כט, ל) – סוד "שמחה בטהרתה"
– עליה מהלל והודיה שבהוד (כפי שנתקן בחנוכה)
"עד לשמחה [בינה, אמא עילאה]". העבודה הזו חוזרת
בכל יום – כדי להגיע ל"אין עומדין להתפלל אלא מתוך
שמחה" (ראה ברכות לא, א) אנו מתחילים מהלל והודיה
בפסוקי דזמרה (החל מ"הודו" והמשך בפרקי ה"הללויה"),
כשבפרט מגיעים לשמחה בקריאת שמע (בכוונה "שמע...
אחד" – ב"ע וד רבתי – אותיות עד אשמח, כנודע, כששיא
השמחה הוא ב"אחד", קריאת 'האח' בחדוה רבה).

צט סיפורי מעשיות, מעשה מחכם ותם.

ק דברים יח, יג.

קא כפי שמסביר הרמב"ן – "מצוות ששכח אותן הרב
ממצוות עשה", מצוה ח. ראה ספרנו תום ודעת בתחלת
המאמר "תמימותו של רש"י".

קב ספרי בהעלותך פט. ובכ"מ.

קג ראה תנחומא בשלח כ.

קד דניאל י, ח.

צ א ראה סנהדרין צח, א.

צא חבקוק ב, ג.

צב שה"ש ב, ח.

צג בראשית רבה ע, ח.

צד בראשית כט, א.

צה סוד ה' ליראוי ש"א פ"י (נתבאר בשיעורים בסוד ה' ח"ג
עמ' רלט ואילך); לב לדעת מאמר אמונה ובטחון פ"ב.

צו אג"ק אדמו"ר הרי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצד.

צז הסדר הזה הוסבר עוד – כדוגמה להסבר תלות
הדדית בין שני דברים (כמו באבות פ"ג מ"ז) על ידי חלוקת
אחד מהם לשתי בחינות – בשיעור שבת וישב, כ"ג כסלו
השתי.

אמת: שמחת ההגשמה

גם האמת, פנימיות היסוד, הכח הבא בנפש, מצטרפת לשמחה. אמת היא מדתו של יוסף, ויוסף מוסיף שמחה בקב"ה. כתוב "שוש איש בהוי"קיא והפירוש בחסידות קיב שאני שמח ("שוש") שאני מוסיף שמחה בה' ("איש"), כלשון הפסוק "ויספו ענוים בהוי' שמחה" קיג – "שוש איש", אני שמח לשמח אותך. במושגי הקבלה, הקשר בין הבינה ליסוד הוא בסוד "שאל מרחבות הנהר" קיד. שאל הוא היסוד, הצדיק, "צדיק יסוד עולם" קטו – המלך שאל הוא "צדיק הרבה" קטז, "כתינוק שלא טעם טעם חטא" קיז, תיקון למלך התהו הששי שנשבר קיח – והוא נמשך מרחובות הנהר, כינוי לבינה קיט. שוב, פנימיות יסוד היא אמת – צדיק שמחה אמתית. שמחה אמתית מזכירה לנו את הביטוי "שמחה בטוהרת" – אמת צרופה. אמת באה מאותו שרש של אמונה קכ. כשם שהסברנו שמצוות האמונה היא 'תהיה אתה האמת' כך גם מדת האמת היא 'להיות אתה' – אמונה היא 'להיות אתה' בכוחות המקיפים ואמת היא 'להיות אתה' בכוחות הפנימיים. השמחה (האמתית) היא גם סימן לאמת במובן הזה – מי ששמח באמת סימן שכעת הוא הוא, מה שהוא באמת. צדיק אמת ("זכאי קשוט" בלשון הזהר) הוא "צדיק תמים" קכא – הוא מקבל את האמת שלו, היכולת שלו להיות מי שהוא באמת,

קיא ישעיה סא, י.

קיב בעש"ט השלם ערך 'שמחה' מתפארת שלמה שבועות ד"ה "כל אשר דבר".

קיג ישעיה כט, יט. וראה ד"ה "ויספו ענוים בהוי' שמחה" לכ"ק אדה"א (מאמרי אדה"א נ"ך ישע"י בתחילתו, ובפרט שם עמ' לה ואילך).

קיד בראשית לו, לז; דברי הימים א, מח. וראה ע"ח ש"ח פ"ד (מ"ת); לקולו" לזהר בלק עמ' תטז. ובכ"מ.

קטו משלי י, כה.

קטז קהלת ז, טז. וראה בהערה הבאה.

קיז יומא כב, ב.

קיח ראה ע"ח ש"ח פ"ד (מ"ת).

קיט זהר ח"ג קמב, א.

קכ ראה ספר השרשים לרד"ק שרש 'אמן'.

קכא בראשית ו, ט.

התמימות, הופכת אותה לחויה טובה ושומרת שלא תתקלקל – וכך מאפשר לאדם ללכת בתמימות ולהצליח בדרך הזו (כפי שרואים אצל התם, שבסופו של דבר מגיע למדרגותיו והצלחותיו של החכם ועוד יותר – ובעוד שהעצבות של החכם הפילה אותו מהכל, התם שמח בתמימות ולכן מצליח בה יותר ויותר).

ולתוספת הבהרה: בחסידות עיקר גדר השמחה הוא 'ערנסטקייט' (רצינות) קפ. כך התם בסיפורי מעשיות חוזר ומזהיר תמיד "רק בלי ליצנות". הרצינות חייבת להתחיות מהשמחה, כי רצינות בלי שמחה גובלת בעצבות (כמו שבסגנון החסידי מגדירים את הרבי כ'רציני' כאשר נראה שחסרה אצלו השמחה), שהיא המדה הגרועה ביותר. כדי להחיות את הרצינות ולהמתיק את חשש העצבות שבה צריך להיות תמיד בשמחה, וכך לכוון את ההליכה של ההוד שתהיה "הולך בתום ילך בטח" קפ, "אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת הוי"ק".

עוד פן של קשר

השמחה והתמימות מתבטא ביכולת לקבל גם כשלונות בשמחה: על הקב"ה נאמר ש'מנצחין אותו והוא שמח" קפ, וכך צריך להיות גם אצל כל יהודי המקיים "והלכת בדרכיו" קט – עליו לשמוח כאשר הקב"ה מנצח אותו ובהשגחתו הפרטית עושה שלא כרצונו. המנצח נמצא בנצח והמפסיד נמצא בהוד"ק, וכאשר יש שמחה לאדם (שבצד המפסיד, בהוד) על נצחונו של ה' הוא מודה שהכל ודאי לטובה, היות שהכל מה' יתברך, ומקבל בתמימות בריאה את כל מה שקורה לו.

קה ראה לוח "היום יום" יד כסלו (ובכ"מ).

קו משלי י, ט.

קז תהלים קיט, א.

קח ע"פ פסחים קיט, א.

קט דברים כח, א.

קי ראה שיעור ח"י אייר תש"פ ח"ד; כ"ג אלול ש"ז. ובכ"מ.

רצינות בלי שמחה
גובלת בעצבות,
שהיא המדה
הגרועה ביותר

הבעל שם טוב עיקר הקשר בין שמחה וחיות בכלל הוא בספירת היסוד, כאשר הוא משתמש בדימוי של "אבר חי" – שרק הוא מוליד – ביחס לקיום כל המצוות בשמחה וחיות קכ"ב. עבודת ה' באופן הזה, "בשמחה ובטוב לבב מרב כל" קכ"ט היא תיקון הברית (היסוד, שנקרא "כל" קל) תוך כדי המשכת האורות המרובים של עשו (שאמר "יש לי רב" קלא) לתוך הכלים דתיקון של יעקב (שאמר "יש לי כל" קלב).

שפלות: השפלות והשמחה

אחרון אחרון חביב הוא הקשר של השפלות והשמחה. "השפלות והשמחה" הוא שם מאמר חשוב של רבי אייזיק מהומיל, מהדברים הכי חשובים בחסידות – התלות של השפלות והשמחה. החיבור הזה הוא בעצם הדמות של דוד המלך – הוא השפלות, אבל הוא מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה', הוא שמח מאד. הוא מדגיש את השפלות שלו דווקא כשהוא מסביר את טעם (ה"טוב טעם", הגעשמאק של) השמחה שלו קלב. דוד המלך שמח מאד, וכמו שאמרנו גם יוסף הצדיק שמח מאד. יוסף ודוד הם שני המשיחים, וכל משיח הוא אותיות **שמח** (בעצמו) ו**שמח** (אחרים) – כמו שכבר הזכרנו – גם משיח בן יוסף, שאול מרחובות הנהה, שמח באמת שלו, וגם דוד שמח בשפלות שלו (וכשם שה"צדיק תמים" מקבל את השמחה באמת שלו מהשמחה שבתמימות, כנ"ל, כך שמחת השפלות באה מהשמחה שביסוד-באמת, כפי שנהג רבי מנחם מענדל מויטבסק לחתום על מכתביו – "השפל באמת", וד"ל).

על הפסוק "ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות

מהרצינות-השמחה שלו (כמו שהסברנו בקשר התמימות והשמחה). אם כן, יש שמחה בטהרתה באמונה ושמחה אמתית ביסוד, יוסף הצדיק. יוסף הוא טיפוס שמח – רק כך הוא שורד את כל המשברים שעוברים עליו וגם משגשג ומצליח קכ"ב. כמו שאנחנו תמיד מסבירים, האמת ביסוד היא במובן של הגשמה, אימות ומימוש הבטחות. הכח של **ההגשמה** תלוי ב**שמחה** (חושבנא דדין כחושבנא דדין!) – "והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ אורח" קכג. כל מה שהסברנו על "אם הבנים שמחה" מראה שהשמחה גורמת לכח ההולדה, הכח של היסוד (אבר התענוג קכ"ד) – גם אצל האשה וגם אצל האיש המשמח את אשתו והשמח בה "כמשוש חתן על כלה" קכ"ה. גם בשמחת האיש והאשה ישנה מדרגה שהיא בגדר "שמחה של מצוה" (ככוונת קיום מצות עונה, "ישמחה בדבר מצוה" קכ"ו) ויש "שמחה בטהרתה" – "שמחה מאהבה" של שני בני הזוג (כמו "תשובה מאהבה", והיא תיקון הברית האמתית), עד שזוכים שעיקר ה"שמחה בטהרתה" יהיה שמחה בטהרתה של האשה (טהרת המשפחה, שהזכרנו בתחלת ההתוועדות) קכ"ז. אכן, אצל

קכ"ב ראה שיעור כ"א כסלו תשע"ט.

קכ"ג תהלים יט, ו.

קכ"ד כש"ט (קה"ת) סימן יא. ראה תניא, אגה"ק טו. ובכ"מ. קכה השמחה מחיה את מדת האמת-היסוד מכח הצטרפותה אל התענוג (כך שהאמת מקבלת מהאמונה שמעל התענוג, כמבואר בפנים). והרמז: הממוצע בין **שמחה** ל**תענוג** הוא **אמת**. תענוג (הכח השני מלמעלה למטה) ואמת (הכח השני מלמטה למעלה) הם הכוחות היחידים ששמים שוה רבוע (סימן של שלמות) – **תענוג** עולה כג ברבוע ו**אמת** עולה כא ברבוע.

קכו כלה רבתי ב, יא (וראה פסחים עב, ב).

קכ"ז כידוע (ראה סידור עם דא"ח בביאור שבע ברכות ובכ"ד), בעולם הזה השמחה נמשכת מהחתן לכלה (כנוסח הברכה הששית, ברכת היסוד-האיש, "משמח חתן וכלה") אך לעתיד לבוא השמחה נמשכת מהאשה לאיש (כנוסח הברכה השביעית, ברכת המלכות-האשה, "משמח חתן עם הכלה"). כך בסדר החיים של כל זוג, בראשית הנישואין האיש מצווה "ושמח את אשתו אשר לקח" (דברים כד, ה), ותפקידו לשמח אותה בדבר מצוה בכל פעם, אך בסופו של דבר מתגלה כי "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד) והיא עולה להיות מקור השמחה, "יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורך" (שם, ה, יח).

קכח בעש"ט השלם ערך 'שמחה' מבן פורת יוסף נח ד"ה "העולה מזה כי העוסק".

קכ"ט דברים כח, מז.

קל ראה זהר ח"א טז, ב; ח"ג קנא, א. ובכ"מ.

קלא בראשית לג, ט.

קלב שם פסוק יא.

קלג שמואל'ב, ו. כב. וראה גם רמב"ם סוף הלכות לולב.

מסופר^{קמב} ששמחת הבעל שם טוב ותלמידיו (בזמן של דינים שהבעל שם טוב עצמו לא הצליח להמתיק, ורק תלמידיו גררו אותו לרקוד עם) פעלה לגלות את הלבנה בטהרתה – בשמחה בטהרתה יש סגולה לגלות את הלבנה בטהרתה (והלבנה, "דלית לה מגרמה כלום"^{קמג}, היא היא המלכות השפלות).

השמחה מחיה ומרוממת את מדת "תולעת יעקב"^{קמד} של דוד המלך, שאמר על עצמו "ואנכי תולעת"^{קמה}, וממשיכה לתוך חוית השפלות הפנימית של המלך הארה מהרוממות העצמית שלו (ממשיכה במדת "תולעת יעקב" הארה של "גאון יעקב"^{קמי}). אותה הארת שמחה ממשיכה ומופיעה גם בהתנשאות החיצונית של המלך על העם^{קמו}, כך שינהיג את העם בצדק ובמשפט מתוך שמחה פנימית – ב"דינא דמלכותא דינא"^{קמח} (כאשר השמחה ממתיקה את ה"דינא קשיא" והופכת אותו ל"דינא רפיא"). כשהמלך שמח בהנהגתו הוא מקיים "זה ישפיל וזה ירים"^{קמט} לפי תחושת השמחה – רגישותו למה שמשמח אותו, שהוא מה שמשמח את העם כולו. רגישות המלך לשמחתו והפגנתה בפני העם היא גופא חלק משפלותו ("ואנכי תולעת ולא איש] חרפת אדם ובזוי עם"), כמאמר דוד המלך המכרכר ומפזז בכל עז "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", אך בכך גופא הוא מתכבד ומתייקר, "ועם האמהות אשר אמרת עםם אכבדה", ו'קונה' את העם להתקשר אליו

ערב^{קלד} כותב הקדושת לוי^{קלה}, וגם מביא בשם רבו הרב המגיד, ש"ויצא יצחק" היינו הצחוק והשמחה שיוצאים בנפש, למעליותא. "לשוח" הוא כמו "בן תשעים לשוח"^{קלי}, לשון הכנעה. הוא כותב שיש שמחה מיוחדת מלהכנע בקדושה – שמחת האדם שזוכה להכנעה בפני הבורא יתברך. מבואר אצלנו^{קלז} באריכות שיש ארבעה לשונות של בטול, כנגד י-הו-ה (סוד "הוי' בחכמה"^{קלח} של בטול) – בטול-ענוה-הכנעה-שפלות. קודם דברנו על בטול והקשר שלו לשמחה – "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין". גם הקשר בין ענוה ושמחה – שמשלימות ל-כב ברבוע – מפורש בפסוק שכבר הזכרנו, "ויספו ענוים בהוי' שמחה". כאן הוא אומר שהכנעה מביאה לידי שמחה, וכך מפורש בדוד המלך לגבי השפלות. כל אחד מהמושגים הללו מתחבר לשמחה, אבל הסיום והתכלית הוא חיבור שפלות ושמחה – תמצית עבודת ה', השפלות והשמחה, כמו שמסביר רבי אייזיק.

מדוע השמחה כל כך חשובה לשפלות? הבינה-השמחה שומרת (בכח של "מקיפים דאמא") את המלכות-השפלות שלא תרד לגלות – שהשפלות לא תפול להיות הרגשת ישות (שהרי שפלות היא מודעות עצמית מתוקנת ומפוכחת^{קלט}, וממנה קצרה הדרך להתמקדות שלילית של האדם בחוית ה'אני' שלו^{קמ}) וממנה תדרדר לעצבות ועצלות (המדות הרעות השייכות ליסוד העפר^{קמא}, יסוד המלכות). במלים אחרות, השמחה פועלת שהשפלות תתגלה במלא היפי והחן שלה, ולא תהפוך לעכורה ומעוננת'. כך

קמב בעש"ט השלם ערך 'שמחה' מדברי דוד עמוד לג.

קמג זחר ח"ג קפ, ב.

קמד ישעיה מא, יד.

קמה תהלים כב, ז.

קמו שם מז, ה (ובכ"מ).

קמז על שלשת הרבדים באישיות המלך – רוממות עצמית, שפלות פנימית והתנשאות חיצונית – ראה ספר הנפש פ"ד; מלכות ישראל ח"ב מאמר "תקון הכלל ותקון הפרט" (ובפרט שם פ"ה). ובכ"מ.

קמח ב"ק קיג, א.

קמט תהלים עה, ח. וראה מלכות ישראל ח"ב מאמר "תקון מדות המלך" פ"ו (עמ' קג) שעיקר כח הנהגת המלך הוא ה'חוש' ב'משפיל גאים ומגביה שפלים'.

קלד בראשית כד, סג.

קלה לפרשת חיי שרה ד"ה "ויצא יצחק לשוח בשדה" בפסקא ה"ב'.

קלו אבות פ"ה מכ"א.

קלז לב לדעת ביאור ב' ל'פרק בעבודת ה'; סוד הוי' ליראיו שער "מלחמת היצר".

קלח משלי ג, יט.

קלט ראה בהקדמת הספר הטבע היהודי. ובכ"מ.

קמ ראה לב לדעת ביאור ג ל'פרק בעבודת ה'".

קמא תניא פ"א.

(כתכונות המלכות, "דלית לה מגרמה כלום", כנ"ל), משום שהוא חש שלא מגיע לו כלום ("והיית") אך [שמח] לשון מיעוט, שממעט עצמו בשפלות) זוכה לעשירות כפשוטה.

סיכום

ראינו את הקשר של השמחה לכל הכוחות בנפש, מאמונה עד שפלות (כתוב קנ"ד) ש-**שפלות** עולה ח פעמים **אמונה** – כנגד שמונת נרות חנוכה שתיכף נזכה להדליק בע"ה – הכל אמונה, הכל "שמחה בטהרתה". ולסיכום:

במסירות נפש מתוך שמחה רבה. כשהמלך שמח נמתקים הדינים ויש שמחה בכל העולמות (כפי שדווקא כאשר תלמידי הבעל שם טוב גררו אותו למעגל, והמתיקו את הדינים אצלו עצמו, נפעלה ההמתקה בכל העולמות).

ונסיים בסגולה של השמחה במלכות: כשם שהמלך שופט את העם הוא גם דואג לצרכיו וקוצב לכל אחד את לחם חוקו, והסגולה הגדולה ביותר לפרנסה היא השמחה קנ"ב – "והיית אך שמח" קנ"א סופי תיבות **חתך**, שם הפרנסה קנ"ב. "איזהו עשיר? השמח בחלקו" קנ"ג – דווקא מי ששמח בחלקו, אף כאשר נדמה שהוא שפל ודל

אמונה

שמחה בטהרתה

תענוג

שמחת שבת

רצון

שמחה של מצוה

בטול-שמחה

"גילו ברעדה"

יחוד

שמחה מאחדת

אהבה

תשובה מאהבה ושמחה

יראה

עבודה בשמחה

רחמים

היציאה אל הזולת

בטחון

"כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"

תמימות

שמחת התם

אמת

שמחת ההגשמה

שפלות

השפלות והשמחה

עד כאן הקדמה אחת לגבי הכלליות של השמחה – היא החיות של הכל, ה"חי בעצם" וגם ה"חי להחיות". "חי בעצם" היינו "שמחה בטהרתה", ו"חיים להחיות" היינו "שמחה של מצוה",

קנ"ב בעש"ט השלם ערך 'שמחה' ממנחת מרחשת וזאת הברכה ד"ה "ולזבולן אמר" (וראה עוד הנסמן שם בהערות).

קנ"א דברים טז, טו. ועוד כמה רמזים: ראשי ואמצעי תיבות "והיית אך שמח" = **שבע** (שבע ועשירות, היפך הרעב והעוני). רק אמצעי התיבות "והיית אך שמח" = **אדני**, שם המלכות (בה מדובר כאן).

קנ"ב ראה פע"ח שער הזמירות פ"ה.

קנ"ג אבות פ"ד מ"א.

קנ"ד סוד ה' ליראיו ש"א (כללו עשר ספירות בשם הוי' ב"ה) פ"ה, ובשיעורים בסוד"ה ח"ג עמ' קפ ואילך.

שהרי המצוה העיקרית היא צדקה^{קנה}, להחיות את העני. היות שדברנו עכשיו על שמחה נשמע כמה קנה ראה תניא פל"ז.
 וכמה ניגוני שמחה.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ יש לשמוח בישועה העתידית.
- ◆ ריבוי ילודה תלוי בשמחה.
- ◆ טהרת המשפחה מביאה שמחה וריבוי.
- ◆ עיקר חידוש החסידות הוא השמחה.
- ◆ השמחה היא 'הנשמה הכללית' של כל כוחות הנפש.
- ◆ מצוות האמונה אינה מצוה הנוספת על מהותנו – היא המצוה 'תהיה יהודי!', 'תהיה אתה באמת'.
- ◆ "שכר מצוה מצוה" הוא ה"שמחה של מצוה".
- ◆ מכח "שמחה בטהרתה" יש נכונות לוותר גם על העולם הבא.
- ◆ הבטול שומר את השמחה מישות ובטול במציאות גורם שמחה רבה.
- ◆ יחוד ואחדות תלויים בשמחה.
- ◆ השמחה מייחדת בנפש אהבה ויראה.
- ◆ תשובה מאהבה ומשמחה פועלת "אתהפכא" באדם ובעולם.
- ◆ אדם עצוב מסוגר בתוך עצמו – רק אדם שמח מסוגל לחוש באמת את זולתו.
- ◆ בטחון סביל מביא לשמחה – שמחה מביאה לבטחון פעיל.
- ◆ התם הוא מאוכלי המן השמח בכל מה שיש לו.
- ◆ השמחה שומרת את הרצינות מעצבות והופכת את התמימות למצליחנות.
- ◆ על האדם ללכת בדרכי ה' ולשמוח כאשר מנצחים אותו.
- ◆ **הגשמה תלויה בשמחה.**
- ◆ "שמחה בטהרתה" בין בני זוג היא עיקר תיקון הברית.
- ◆ עבודת ה' "בשמחה ובטוב לבב מרב כל" ממשיכה את האורות דתהו ("יש לי רב") בכלים דתיקון ("יש לי כל").
- ◆ השמחה שומרת את השפלות מהתדרדרות להרגשת־עצמו, עצבות ועצלות.
- ◆ שמחת המלך ממתיקה את כל הדינים ו'קונה' את העם.
- ◆ שמחה היא סגולה לפרנסה.

שיעור

עבודת הזמרה בשמיטה

זמרת הארץ

קיצור מהלך השיעור

בערב ראש השנה מסר הרב **שיעור הכנה ארוך לשמיטה**. רוב חלקי השיעור כבר נדפסו והשבוע – לכבוד פסוק "זמרת הארץ" בפרשתנו – נדפס החלק האחרון, העוסק במעלת **השירה, הניגון והזמרה** בשנת "שבת הארץ".

לשיר כל השנה

אנחנו אוהבים מאד לחזור על 'ווארט' שאמר בעל סדורו של שבת, בעל הבאר מים חיים^א (שיום ההילולא שלו הוא בחנוכה, ב־זך כסלו, חג הגאולה השני של אדמו"ר הזקן^ב). לא היה לו חוש בנגינה, אבל הוא אמר ש'אם היה לי חוש בנגינה – מרגע כניסת שבת עד יציאתה הייתי מנגן'. מספרים עליו^ג, וגם על עוד צדיקים^ד, שכאשר יצא מהמקוה בערב שבת

נרשם ע"י אית'אל גלעדי. לא מוגה. התועודות הכנה לסליחות אחרונות (ח"ג). אור לכ"ט אלול תשפ"א – כפ"ח.

א וראה גם בגליון 'אביטה נפלאות' לשבוע זה.

ב וראה לוח "היום יום" ליום זה, ובכ"מ.

ג מגדל עד (מונדשיין) שער המעשה מכ"ק אדמו"ר הזקן אות ז ושי"נ לריבוי מקומות ובכמה אופנים (וראה גם זכרונם לברכה [פרלוב] ח"א לכ"ז כסלו ושי"נ).

ד ראה למשל בספר אור המאיר (מרגליות, תשס"ז) עמ' ז על ר' אהרן לייב מפרמישלאן.

הוא גבה קומה, היה גבוה בראש שלם – סוד "קוממיות"^ה – ובמוצאי שבת לאחר הבדלה ירד קומה. הוא יהודי שקדושת השבת התבטאה אצלו פשוט בגשמיות, והוא היה אומר: אם הייתי יודע לשיר, מהרגע הראשון של כניסת שבת עד מוצאי שבת לא הייתי עושה שום דבר אחר – בטוח לא ישן (בטוח, אף על פי ש"שינה בשבת תענוג"), לא אוכל ושותה (למרות שיש מצוה לענג שבת בגשמיות^ו) וגם לא מתפלל ולא לומד – אלא רק שר! שוב, זהו ווארט שאנחנו מאד אוהבים. נגינה היא העונג העולה על כולנה^ז, עונג אין

ה ויקרא כו, יג.

ו של"ה מסכת שבת נר מצוה נג; וראה ילקוט ראובני חלק עונג שבת, בשם דורשי רשומות וכן שם פרשת ואתחנן על פסוק "זר זהב" בשם האריז"ל.

ז ראה ישעיה נח, יג. שבת קיח, א ואילך; רמב"ם הלכות שבת פ"ל בכ"מ; שו"ע או"ח סי' רמב.

ח ראה גם שערי אורה שער החנוכה כה, א ואילך; אה"ת

הכי אמתיים, הם מרועים – גם רועים גוים^ט. כך 'ניגון הרועה'^{טו}, וככה כל הוואלאחים^{טז} – שהם שיא הנגינה החסידית. זו "אמת מארץ תצמח"^{יז}, שקוראים לה גם "זמרת הארץ" – "קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה"^{יח}. מהי זמרת הארץ? בפסוק יעקב מפרט "מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים". ודאי מדובר במשהו גשמי, אבל זו "זמרת הארץ".

צרי הוא רפואה^{יט}, וכך גם "זמרת הארץ". מהו תענוג של גוף ונפש יחד? רפואת הגוף ורפואת הנפש, הא בהא תליא. היום יודעים שכל המחלות הן לא רק גוף, אלא גוף ונפש – מצב נפשי. התענוג של האמונה, מנוחת תענוג, טמון בפירות של "זמרת הארץ".

תיקון "זמרת הארץ" בשמיטה

יש סיפור^כ שהיו אורחים שבאו מהארץ ל-770 והרבי בקש מהם "זמרת הארץ" – שישירו שיר של ארץ ישראל. שנת שמיטה היא שנה שלמה של שירי ארץ ישראל. יש הרבה שירים שקוראים להם שירי ארץ ישראל^{כא} – זו שנה שלמה להעלות אותם, לתקן אותם, את כל "זמרת הארץ".

חז"ל דורשים^{כב} את הפסוק "גברי כח עשי דברו"^{כג} על שומרי שביעית. ברור שהם "גברי כח" הכובשים את יצרם, אבל מאיפה יודעים ש"עשי דברו" מתייחס דווקא לשמיטה? גורה שוה לפסוק "זה דבר השמטה"^{כד}. כלומה, בין הפסוקים מחברת המלה "דבר". בכל אופן,

יד וראה לקמן הערה טז.

טו ספר הניגונים ניגון ט.

טז ראה במפתח לספר הניגונים.

יז תהלים פה, יב.

יח בראשית מג, יא.

יט ראה ירמיהו ח, כב (ובמפרשים).

כ ראה בספר היכל הנגינה (היכל מנחם, תשס"ז) עמ' שסו.

כא שירי ארץ ישראל = 1352, הרבוע הכפול של הוי' ב"ה.

כב ויקרא רבה א, א.

כג תהלים קג, כ.

כד דברים טו, ב.

סוף. עכשיו יש לנו שנת שמיטה, שנה שלמה שאפשר לקיים זאת – לא לישון, לא לאכול, לא ללמוד (ההיפך ממה שאנו אומרים בדרך כלל^ט, שבשנת השמיטה יש להוסיף בלימוד), מה כן? כנראה ה'כן' כולל את כל שאר הדברים שבטלים לגביו – שנה שלמה לשיר.

הווארט הזה תופס לגבי שנת השמיטה עוד יותר מאשר יום השבת. לכאורה, יותר קל לדמיין שמישהו ישיר 24 שעות ואילו דמיון שמישהו ישיר 365 ימים הוא רחוק יותר מהמציאות. אבל באמת ההיפך הוא הנכון. השנה הזו היא שנה של "ומר בכל יום". המלים האחרונות ששמענו מהרבי הן "ברב שירה וזמרה" – ככה נביא את הגאולה, ככה יבוא משיח. השנה הזו היא שנה של "שבת הארץ"^א.

נגינה – תענוג גוף ונפש

אמרנו^ב שבשנת "שבת הארץ" צריך לזכות לשלשה דברים, שראשי התיבות שלהם **אמת** – **אמונה** **מנוחה** **תענוג**. בסופו של דבר צריך להגיע לתענוג, תענוג בגשמיות. הרצוי ביותר הוא שהתענוג הרוחני, המים העליונים, והתענוג הגשמי, המים התחתונים^ג, יתחברו לגמרי – שהרקיע לא יבדיל ביניהם אלא יחבר אותם. מה הדוגמה לדבר שכולו תענוג רוחני וגם תענוג גשמי יחד? לנגן, לשיר. שירה היא ודאי בפשטות עונג גשמי, וגם עונג רוחני ללא סוף.

הניגון והשירה הם עונג גשמי שגם צומח מלמטה, הניגונים צומחים מתוך הנשמה. איפה רואים זאת בחסידות? הרבה ניגונים הכי עמוקים,

דברים עמ' א'תתסב. ובכ"מ.

ט הוזכר גם בחלק אחר של השיעור, נדפס בגליון יוה"כ האזינו השתא.

י סנהדרין צט, ב.

יא ויקרא כה, ו.

יב בחלקו הראשון של השיעור (נדפס בגליון נח השתא). יג ראה אוה"ת קרח עמ' תשכג ואילך; ד"ה "כל פטר רחם" תרכ"ז. וראה גם לקו"ת ואתחנן יא, ב; אמרי בינה שער הק"ש פ"ד. ובכ"מ.

מה הדוגמה לדבר

שכולו תענוג רחני

וגם תענוג גשמי

יחד? לנגן, לשיר

חדשים של ניגונים מעובדים, עם תזמורת יפה. ככה בכלל, צריך להשקיע הרבה בשנה הזו ב"זמרת הארץ".

השם הקדוש של "זמרת הארץ"

יש בכתבי האריז"ל^{לה} שם קדוש שיוצא מראשי התיבות של המנחה שהורידו לאיש – צרי דבש נכאת לט בטנים שקדים (הכל מתחיל מצרי, רפואה כנ"ל – שם שמסוגל לרפואה). מי האיש שמורידים לו את המנחה? יוסף הצדיק, אבל בהסוואה. למדנו^{לו} שלפעמים יש כיוסי ("פארשטעל") על האמת, כדי להצמיח בסופו של דבר אמת לאמתו – האמת היא פנימיות ספירת היסוד, והכיוסי-ההסוואה על יוסף מצמיחה בסופו של דבר עליה גדולה יותר. שוב, ראשי התיבות **צדנלבש** הם שם קדוש בקבלה, שם העולה בגימטריא **רחל-רחל**. מה פירוש רחל-רחל? רחל הקטנה ורחל הגדולה^{לו}. עכשיו, בעולם הזה, רחל היא רחל הקטנה, "שם הקטנה רחל"^{לו}, ואילו הגדולה היא לאה, "שם הגדלה לאה". רחל ולאה הן אותיות הדבור ואותיות המחשבה^{לו}, כשהמחשבה גדולה מהדבור. אבל לעתיד רחל תעלה ותכלול בעוצמה גם את פרצוף לאה. כלומר, אותיות הדבור תהיינה בדרגה של מחשבה – עדיין יהיה דבור, אבל דבור שבטל וכלי לעוצמת אותיות המחשבה. אז הדבור גופא בא ממקום המחשבה, ממשיך לתוכו את הבטול של הפנימיות, של הנסתרות, של המחשבה. כאשר רחל עולה לכלול את לאה היא נקראת רחל הגדולה, ושתי **רחל יחד שוות לשם הזה**.

ביחס לשמיטה כתוב "זה [דבר]", מלה המאפיינת את נבואת משה רבינו^{כו}. יש כמה וכמה מצוות שכתוב עליהן "זה"^{כו}, מצוות מיוחדות של משה רבינו. אחת

מהן היא "דבר השמטה". לענינו, "זה" גם ראשי תיבות "זמרת הארץ" – האספקלריא המאירה^{לו} של שנת השמיטה היא שנה שלמה של לקבל תענוג מריבוי זמרה. משה רבינו התפלל **תקטו** תפלות להכנס לארץ^{לו}, אך זכה רק לראותה מרחוק. משית, "גואל אחרון"^{כט} שנכנס לארץ, יתעצם עם "זמרת הארץ" (והזמן המיוחד לכך הוא שנת שמיטה, "שבת הארץ"). בזכות "זמרת הארץ", בשנת שמיטה, זוכים להארה מנבואת משה רבינו (אספקלריא המאירה) בארץ ישראל – סוד "עיני הוי' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"^ל (בפרט בשנת השמיטה) – ומתוך כך לבחינה של "ראים את הקולת"^{לא} ("ראים את הנשמע"^{לב}, כבמתן תורה) בשירי ארץ ישראל.

בביטוי "רב שירה וזמרה" יש שתי מלים, שירה וזמרה. לפעמים מחלקים ששירה בפה וזמרה גם עם כלים^{לו}. בשבת, מתקנת חז"ל, לא מנגנים בכלים – משום שבות^{לו}. בשנת שמיטה, "שבת הארץ", אדרבא ואדרבא – צריך הרבה כלים, הרבה תזמורת של ריבוי גיוון של כלים. לכן, יושב מולי עובד שיחי', בעל-המנגן שלנו – הוא ודאי כבר חשב וקבל על עצמו שזו השנה הכי טובה ומוצלחת להתחיל להוציא דיסקים

כה רש"י על במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

כו בעומר (שמות טז, טז ושם פסוק לב); במחצית השקל (שם ל, ג); בנדבת המשכן (שם לה, ד). ועוד.

כז זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.

כח דברים רבה יא, י.

כט ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א משפטים עג, ג.

ל דברים יא, יב.

לא שמות כ, טו.

לב רש"י על שמות כ, טו ע"פ המכילתא.

לג ראה לוח "היום יום" כ"ה תשרי. ובכ"מ.

לד ביצה לו, ב במשנה; רמב"ם הלכות שבת פכ"ג ה"ד.

לה שנה"כ דרושי תפלת השחר דרוש ג. ובכ"מ.

לו בחלקו הראשון של השיעור – לעיל הערה יב.

לז ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' מט"ב ועמ' קלו"קמה; חתן עם הכלה הערה פט ובכ"ד.

לח בראשית כט, טז.

לט ראה ע"ח שכ"ג (מוחין דצלם) פ"ד. לקו"ת מצורע כד,

ג וש"נ. ובריבוי מקומות.

העט-מעט

אהוה, המייחד גשמיות ורוחניות, 'את השמים ואת הארץ'^{מא} "מעט-טעם" עולה ז פעמים **טוב**, רמז לשני פסוקים מובהקים – "טוב מעט לצדיק"^{מב} ו"טוב טעם ודעת"^{מג}. טעם הוא עצם התענוג, והתענוג של "רישא דאין", התענוג דקדושה, הוא תענוג של התאיינות^{מד} ומיעוט עצמי – "טוב טעם" מ"טוב מעט"^{מט}.

אם כן, יש כאן את סוד השם הזה, שאנחנו אוהבים. אין יותר מדי שמות כאלה, אבל יש כמה שמות מיוחדים שצריך ללמוד לכוון – זהו אחד מהם, "זמרת הארץ". הזמן של זמרת הארץ הוא שמיטה – שנה שלמה לשיר ולנגן. יש לך שנה שלמה ש'רק לנגן יש'. שתהיינה מנגינות יפות ושמחות.

לפני שנמשיך בלימוד נגן משהו אחר.

היות שעכשיו עשינו השראה של נגינה – תנגן מה שבא לך...

מד בראשית א, א.
מה תהלים לד, ט.
מו תהלים לז, טז.
מז שם קיט, סו.

מח ראה שיעורים בסוד ה'ח עמ' נד וש"נ. ובכ"מ.
מט ועוד כמה רמזים: "טוב מעט לצדיק", "טוב טעם ודעת" = טוב פעמים חן! "מעט לצדיק" "טעם ודעת" = יום פעמים טוב = ז פעמים קול, כאשר קול = "טוב מעט" = "טוב טעם"!

קודם היה כתוב פעמיים "מעט", "מעט צרי ומעט דבש" (בששת המינים יש רק פעמיים מעט), על דרך "מעט מעט אוריחנו מפניך", סוד ירושת הארץ, ירושת רחל (על ידי "כי אתם המעט מכל העמים"^מ, "שממעטין את עצמכם"^{מא}). **מעט-מעט** עולה **רחל**^{מב}.

מעט אותיות **טעם** (כאשר עיקר הטעם בששת המינים הללו הוא בצרי ובדבש, "מעט צרי ומעט דבש"), כך שפעמיים **מעט** היינו סוד הטעמים – טעמי תורה שיגלה מלך המשיח. בסוד טנת"א (טעמים-נקודות-תגים-אותיות, שכנגד י"ה-רה) מכוונים הטעמים כנגד ה"י שבשם, ספירת החכמה, הכוללת גם את קוצו של י, כתר עליון, ובפרט את "רישא דאין" שבו, עליו נאמר "והחכמה מאין תמצא"^{מג}, הראש של התענוג-הטעם. על הטעמים האלה נאמר "טעמו [קוצו של י] וראו [י] כי טוב הוי' [חיות ה'טוב' מורגשת בדעת, בה מאיר שם ה-טוב, שם

מ דברים ז, ז.

מא רש"י שם (מחולין פט, א. ובכ"מ).

מב אם כן, ראשי התיבות – **צדנלבט** – עולים ד"פ **מעט**, מעט פנים ואחור.

מג איוב כח, יב.

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ שיא עונג שבת הוא הניגונים והזמירות.
- ◆ את שנת "שבת הארץ" ראוי להקדיש לשירה וזמרה – "זמר בכל יום".
- ◆ שירה היא חיבור התענוג הרוחני (מים עליונים) והתענוג הגשמי (מים תחתונים).
- ◆ תענוג רוחני וגשמי הוא הרפואה לכל חולאי הנפש והגוף.
- ◆ ב"שבת הארץ" ניתן להעלות ולתקן את "זמרת הארץ" – שירי ארץ ישראל.
- ◆ התעצמות עם "זמרת הארץ" היא הכח להמשיך את נבואת משה בארץ ישראל.
- ◆ השם הקדוש של זמרת הארץ רומז ליחוד הדבור והמחשבה (סוד רחל הגדולה).
- ◆ את ארץ ישראל יורשים "מעט מעט" – על ידי שממעטים את עצמנו.
- ◆ התענוג (**טעם**) של הקדושה הוא מהתאיינות (חיות מעט).

קדושת לוי ותורת אבות

פרשת מקץ

בטול גזרת הרעב

כתב הקדושת לוי:

מקור השפע של מצרים, אך פרעה הרשע לא יכול לשנות את הגזרה ולכן אמר יוסף (כחלק מפתרון החלום) "ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם וישיתוהו על ארץ מצרים [כמו 'על היאור']" – צדיק שיוכל לשנות את הגזרה, כי ה' חפץ חסד ולא בהשחתת העולם. אמנם אע"פ שיוסף מבקש רחמים לבטל את הגזרה, לא היה יכול לבטלה בעצמו, והכל מתקיים כמו שהיה בחלום ("ותכלינה שבע השבע... ותחלינה שבע שני הרעב"), כיון שממשלתו של יוסף היתה מכח פרעה (ולא היה ממש מעליו), ולכן היה צורך להביא את יעקב "לפני פרעה", מעל פרעה (ובפרט שיעקב בא עם כל השבטים, שלמות המרכבה).

יעקב שולט בפנימיות על ארץ מצרים, עוד יותר מאשר יוסף, ומצדו גם ה' מסכים ששנתיים רעב הן די והותר. ויש לומר שיעקב נעשה ה'מזל' של מצרים (ועל כן חשש שיעשוהו מצרים עבודה זרה) – הוא הכח לתקן ולהעלות ממצרים את נצוצות הקדושה היכולים להתברר ("ואנכי אעלך גם עלה").

מה שהקשה הרמב"ן האיך לא נתקיים הפתרון של יוסף שיהיה שבע שני רעב^א. נראה כי כך פתר החלום, 'את אשר אלהים עושה הגיד לפרעה', כלומר שבאם יעשה אלהים גזירתו ולא יהיה צדיק שייבטל אז יתקיים הפתרון. וזה פירוש הפסוק על 'היו שבע שני הרעב הוא הדבר אשר דברתי אשר אלהים עושה הגיד לפרעה', כלומר על שני הרעב יכול צדיק לבטל ולא שני שבע כי הוא גזירה טובה. וזהו 'זיעמידהו לפני פרעה'^ב פירוש לפני קודם פרעה שהוא ינהג את פרעה. כלומר, מה שה' הודיע לפרעה הוא מה שמגיע מצד מהותו של פרעה מלך מצרים, אך כאשר יעקב אבינו הגיע למצרים פסק הרעב לאחר שנתיים^ג ונמצא שהגזרה הרעה התבטלה על ידי הצדיק (מה שאין כן הגזרה הטובה של שנות השבע שאינה בטלה, כנבואה לטובה שאינה מתבטלת^ד).

עוד מבאר הקדושת לוי^ה שמה שראה פרעה בחלומו שהוא "עמד על היאור" היינו על

נערך מרשימת הרב ע"י יוסף פלאי. כ"ב כסלו תשפ"ב.

א פירוש הרמב"ן להלן פרשת ויגש מז, יח, עיי"ש.
ב להלן מז, ז 'ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה'.

ג כפירוש רש"י להלן מז, יט 'ואף על פי שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר, מכיון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגליו, והתחילו לזרוע וכלה הרעב'.

ד רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"י.

ה פרשת ויגש ז"ה 'ותן זרע'.

ו **שבע שני השבע שבע שני הרעב** = ו פעמים **שמחה** (**סוד הוי' ליראיו**). ממוצע כל תבה (כאשר ראשי התבות הם **ששה ששה**). העיקר להיות בשמחה! ויש לומר "חמש את ארץ מצרים בשבע שני השבע", היינו שהכניס את כח **החמש** (אותיות **שמחה**) בשני השבע וממילא יכול להפחית **חמש** שנים משנות הרעב.

ז רש"י להלן מז, כט.

שם אלהים ושם הוי'

ועוד יש לומר: "את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה" היינו מצד שם אלהים, צמצום ודין, יש גזרת רעב (מצד הטבע בגימטריא אלהים), וזה מה שנודע לפרעה (כמו פרעה הבא שאמר "לא ידעתי את הוי'"^פ). אך הצדיק מגלה את שם הוי', שם הרחמים, ומבטל את הגזרה ("צדיק מושל יראת אלהים"^ט) – "מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה [הקב"ה גוזר וצדיק מבטל]" בכח שם הוי'. שמות הצדיקים כאן הם כפולת הוי' כנודע: יוסף עולה ו פעמים הוי', יעקב עולה ו פעמים הוי' (כאשר העיקר היה ע"י יעקב דווקא. לכן יש להוסיף הוי' ליעקב ומתקבל יצחק, ח פעמים הוי'. ויש לומר שיצחק הוא עיקר הלעומת זה של פרעה: יצחק ידע כל הזמן שיוסף חי^נ. המקיף של יצחק שמר כל הזמן על יוסף, ואף המשיך לו את דמות דיוקנו של יעקב להצילו, לתת לו כח להתגבר, מאשת פוטיפר, וד"ל).

מצד הדין "מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו"^ב, אך מצד הרחמים אדרבה הרחמנות הגדולה ביותר היא על מי שאין בו דעת, ויש להשפיע לו באופן שיקלט בפנימיות (ולא יהיה לדיק ולבטלה). ועוד, לאחר יציאת מצרים ומתן תורה, לאחר שכל הנצוצות התבררו ויצאו ממצרים (אחרי עשר מכות ומכת בכורות וטביעה בים סוף), אין לרחם עליהם, אך לפני כן שייך ענין הרחמנות על מצרים, כפשט הפסוק "נגף ורפא [למצרים עצמם]"^ג.

והנה לפי הפשט יש לפרש שהיה די בשנתיים רעב כיון שהרעב היה כל כך כבד והצער היה שקול לשבע שנים (על דרך שעבוד ישראל 210 שנים במקום 400, כאשר קושי השעבוד השלים המנין). כך שבע שנות רעב הצטמצמו והתרכזו,

באותן שנתיים – הכל בסוד שם אלהים, דין וצמצום (וכך נמתק הדין של שם אלהים בשרשו). חלוקת שנות הרעב לשנים וחמש היא בסוד זהב (ז נעשה ה"ב, כמו בהטבת המנורה). שבע היינו שבע המדות, כאשר חמש הראשונות (מחסד עד הוד) הן התפשטות הפרטים ב"ה קצוות, והשנים האחרונות (יסוד ומלכות) הן שני כוללים – ובפעולת הספיקו הכוללים של הדין (שבהם מרוכז הכל כנ"ל). חלוקה מקבילה יש בשמו של יעקב שעולה ז פעמים הוי': ה פעמים הוי' עולה עין (סוד "עין יעקב"^ד), קל שנות יעקב בדרתו למצרים (שאחריהן חי עוד טוב שנים, חלוקה של "טוב עין"); ב פעמים הוי' עולה בן, אליהו (מבשר הגאולה שיעקב לקח ממנו את האות ו בחמשה מקומות^ט, רמז ל"ה שמות הוי' הנוספים כנ"ל). ועוד יש לפרש: "אשר האלהים עשה הגיד לפרעה" – הכל למען יציאת מצרים ועשר המכות, הגיד לשון מלקות (נגדא בארמית) ודברים קשים כגידים במדת הדין, שם אלהים (אכן, האלהים עולה שילוב הוי' אדני, רמז ליציאת מצרים של עם ישראל. ואת ההכנה לכל זה "הגיד לפרעה"). לכן כאשר הגיע יעקב עם ביתו למצרים, שאז יציאת מצרים כבר מוכנת בכח, שוב אין צורך בהמשך הרעב. והרמז: "אשר האלהים עשה הגיד לפרעה", אלהים ועוד פרעה עולה אמת, אהיה ברבוע, סוד "אהיה אשר אהיה"^ט, השם של יציאת מצרים^י.

סוד ההשגחה

ובתורת אבות כאן:

את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה. ר"ל אחרי שהודיע לפרעה כי כל המתהווה ונעשה <<<

יד דברים לג, כח.

טו רש"י ויקרא כו, מב.

טז שמות ג, יד.

יז אלהים פרעה ר"ת אף, ט ברבוע (ט אותיות של שניהם). סופי תבות מה, ט במשולש. האותיות באמצע אלהים = מה, ובאמצע פרעה = ו פעמים מה (ו צירופי אדם). במספר קטן, אלהים פרעה = 6, 36 ברבוע, כאשר ראשי התבות = סופי התבות = אמצע אלהים = אמצע פרעה = 9, 3 ברבוע!

ח שמות ה, ב.

ט שמואל"ב כג, ג.

י מועד קטן טז, ב.

יא רש"י לעיל לז, לה.

יב ברכות לג, א.

יג ישעיה יט, כב.

אוכל באים לפני יוסף). וכמו ש"אין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב צבור יכולין לעמוד בה" (וגזרה שלא פשטה ברוב הקהל בטלה)¹, וכן ה' לא יגזור גזרה רעה על העולם כשאינם יכולים לעמוד (וכבר הבטיח שהעולם יתקיים, וגם צבור של גויים ה' רוצה בקיומם, כדברי הקדושת לוי) — כך הצדיק יכול לבטל את הגזרה (שהקב"ה גזר) בראותו שאפילו אחד אינו יכול לעמוד בה! זהו רצון ה' האמתי והתענוג של ה', שסוד ההשגחה הפרטית מתגלה על ידי הצדיק דווקא.

יח בבא קמא עט, בועוד. רמב"ם הלכות ממרים פ"ב ה"ז.

<<<

בעולם הכל האלקים הוא עושה, והכל מכוחו יתברך שמו, ויאמר פרעה אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת! אם כן 'אין נבון וחכם כמוך'. כלומר, "אשר האלהים עשה" אינו 'רק' השבע והרעב, הגזרה הכללית על מצרים וכו', אלא שאליבא דאמת כל מה שנעשה בעולם הכל אלקים עושה, ובזה גילה יוסף לפרעה את סוד ההשגחה הפרטית (לפי תורת מורנו הבעל שם טוב).

ובזה יש לפרש מה שהצדיק מבטל את הגזרה (כנ"ל בדברי הקדושת לוי): הצדיק רגיש (גם) לפרט, לכל אחד ואחת (כמו שכל הבאים לשבר

הסיפור החסידי

רבי ישראל מרוז'ין | מיהו המלך?

שואלו: מיהו המלך? והוא עונה: אתה הוא מלך! וקם הרה"ק לרקוד עם כל המסובים, בתוך כך נתפשטה השמועה שאפשר להיכנס אל הרה"ק ונתאסף קהל רב, והפסיק הרה"ק ונענה שכבר תש כוחו ומיד נסע למקום אחר.

מרוז'ין ז"ל ביאר בכוונת דברי הרה"ק שלא המלכים מנהלים את העולם אלא הצדיק מנהיג את הממלכה.

רבי ישראל מרוז'ין בסיפורו, ובחייו בכלל, מלמד אותנו כיצד נעשים למלך. בקבלה מבואר כי בניין המלכות מן הגבורות, כשגם בפנימיות וגם בפועל ממש נקנית המלוכה על ידי הגבורה והעז: מסירות נפש על יהדות, ועזות דקדושה המכריזה "אני הוא המלך!". מסירות הנפש וההעזה שבתפיסת השלטון, מתגלות במיוחד בחג החנוכה: תחילה מרדו החשמונאים ביוון רק במסירות נפשם על המצוות, אך לבסוף כוננו בארץ מלכות יהודית שלמה.

בית חשמונאי נתפס לעיתים כעין "אצולה מתחרה" לבית דוד, אך בעומק, המלוכה שנוסדה דווקא מן הכהנים גילתה כי כל ישראל הם "ממלכת כהנים וגוי קדוש". בממלכה שכזו, תפקיד המלך הוא לחשוף את נקודת המלכות בעם כולו ולרומם אותו: כך בבית חשמונאי וכך בבית דוד. דבר זה בולט במיוחד אצל הרוז'ינער: מלך ישראל ששמו ישראל, מגלה את המלוכה שבכל אחד מבני ישראל.

שירת חנה (הקשורה גם היא בחנוכה, אותיות

לאחר שברח הרה"ק מרוז'ין ממדינת רוסייה והגיע לאוסטריה, חששו שישגרוהו חזרה לידי הצוררים. לכן היה מתחבא ולא שהה יותר מכמה ימים במקום אחד. רק אנשי שלומו היו יודעים היכן הוא נמצא, ולא נתנו שיכנסו אליו.

וסיפר רבי יעקב זלאטיפאלער ז"ל למרוז'ין ז"ל [רמ"ח סלאנים], שבאותו זמן לחש לו אחד היכן נמצא הרה"ק, ונסע לשם על ימי החנוכה. אך הרה"ק ישב סגור ומסוגר, ולא היה באפשרותו להיכנס אליו. לפתע נפתחה דלת חדרו ונעמד הרה"ק על הסף, והבינו שרוצה שיתאספו הקהל. מיד שלחו לקרוא לכל החסידים שהיו שם, והסב עמהם הרוז'ינער לשולחן.

אחר כך הביאו סביבון, והניח הצדיק מטבע על השולחן וסיבב עם הסביבון כנהוג, ויצא שזכה הרה"ק במטבע. ושוב הוציא מטבע וסיבב עם הסביבון וגם כן זכה בו הרה"ק. והמנהג היה שהמטבעות של הרה"ק היו מוכרים לכל המרבה במחיר, להביא משקה "מעד" להמסיבה. נענה אחד מהחסידים שהוא יתן כמה שיצטרכו, והביא כד שלם ומזגו לכל המסובים.

פתח הרה"ק וסיפר: וילהלם קיסר היה מתחפש תמיד בבגדים פשוטים, ומסתובב ברחובות העיר לראות את שיחם ושיגם של בני המלוכה. פעם הציץ לתוך בית נמוך, וראה שם צועני אחד יושב עם בניו לשולחן וכל אחד נוטל כוס י"ש, והאב

מאד, אם כן, לקשור בין בית חשמונאי למילה **עז** שבפסוק החותם. גם הפסוק הפותח, "**עלץ** לבי בה" בשמחה ובטחון, נופל על לשון **עז**. הפסוקים מציינים אפוא את בית חשמונאי ובית דוד בזה אחר זה, כאחים לכתר: הקרן עצמה רומזת לכתר עליון, שורש מלכות בית דוד ברישא דלא ידע ולא אתידע. אך בכתר עצמו שוכן "חביון עז העצמות", המתגלה בעז רוחם של מתתיהו ובניו.

אחדות זו של בית חשמונאי ובית דוד בכתר, רמוזה גם בכך ש**חשמונאי** אותיות **משיח נאו**. החשמונאי רוצה משיח עכשיו, גם אם הייחוס שלו לא ברור דיו. ראשית נתקן את המלוכה, וייחוס לבית דוד יבוא אחר כך...

חנה נו) נפתחת במלים "עלץ לבי בה", **רמה קרני** בה". בכך נרמזה מלכות בית דוד שהקים בנה שמואל, המושח את דוד מקרן השמן. בסוד "נעוץ סופן בתחילתן", גם נחתמה השירה בפסוק "ויתן עז למלכו, וירם קרן משיחו". והנה, באותם הפסוקים ממש המוסבים על מלכות דוד, ניתן למצוא רמז גם לבית חשמונאי:

כאמור, התכונה בזכותה מלכו המכבים היא העזות דקדושה שלהם, למסור את נפשם ולעמוד בתוקף על מלכותם. מלכות יוון בה נלחמו נמשלה לנמה, סמל העזות, וכנגדו העזו החשמונאים ולא התחשבו ביחסי הכוחות המאיימים (כך הנמר מקושר לעזות גם בשל מנהגו להלחם בחיות גדולות ממנו). מתאים

להקיץ לגאולה

"וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים... וַיִּקְץ פְּרָעֹה". הכל מקיץ-מתעורר לאחר **חשכת** בית הסוהר ו**שכחת** שר המשקים. כמו שיוסף יצא מבית הסוהר למלכות כך עם ישראל יוצא מגלות לגאולה, מקיץ מהשינה. יש שתי אפשרויות, להקיץ ולהתעורר: **להקיץ** פירושו לקום ממילא כשהשינה מגיעה לקיצה. **להתעורר** פירושו לקבל דחיפה, כאילו מבחוץ, מבלי להמתין עד הקץ. **להקיץ** מהגלות זו יקיצה מלאה, להגיע לערנות מתוכנו ומעצמנו, מיצינו את הגלות כפרי בשל (**בקיץ**). **להתעורר** מהגלות זו התעוררות מלמעלה, "קול דודי דופק" ומעיר. אז מה עדיף? לחבר את השניים! לא להמתין עד הקץ אלא להתעורר עכשיו לגאולה, אך לעשות זאת מתוך הכרה פנימית שהגענו לקצה ואנחנו ממש חייבים משיח.

[לפי מעין גנים]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

פסיקת הלכה או פלפול?

הרב כתב כמה פעמים שבלימוד חשוב דווקא להגיע לפסק ובמדת מה, אף ביקר את ריבוי ה'פלפולים' או 'פסטיא דאורייתא' וכו'. האם אין סוג של יפי וכן בלומדות ופלפול (שאינו של הבל, אלא כזה הדין ומקבץ את כל פרטי הסוגיא), מבלי להפוך את ההכרעה למרכזית (אף שבדאי היא נולדת מתוך הלימוד באופן טבעי)? כתיבת הכרעות קצרות אולי מועילה במידה מסוימת, אבל אנו הוצים גם את היפי והחן שבפריסת והבנת מבנה הסוגיא לפרטיו.

מענה:

"מאן מלכי – רבנן", אם למלכות-מציאות מועדות פנינו, ובפרט כשעוסקים בענייני צבור וחידוש מלכות ישראל בארה"ק, אזי העיקר הוא העזות דקדושה להגיע לפסק. פלפול שייך לתלמידים – "פלפול התלמידים" – אך לא לוקנים היושבים על מדין. החן והיפי של הפלפול תמיד נותר בערבו מוגבל, שמא הינו

מהסברות המחודשות – לחדש סברות אמיתיות על פי פנימיות התורה דווקא.

בטחון בישועת ה' חדש כסלו

לאחרונה אשתי לא חשה בטוב. היא עברה סדרה של טיפולים וכעת אנחנו ממתנים בחשש לתוצאות הבדיקות. נשמח לברכת הרב.

מענה:

חדש כסלו הוא חדש הבטחון, כסלו מלשון "וישימו באלהים כסלם". זהו הזמן לשני סוגי הבטחון: בטחון סביל – "חשוב טוב יהיה טוב", וכן בטחון פעיל – "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" ("מסרת גבורים ביד חלשים" בחנוכה), "איהו [הוא, הבעל] בנצח [בטחון פעיל] ואיהו [היא, האשה] בהוד [בטחון סביל]". יהי רצון שאשתך תתחזק בגשמיות וברוחניות, באמונה חזקה בה' תנצח את קליפת יון ותודה על הנסים.

"שקד החן והבל היפי" (וכידוע שזו הסבה שלא יוצאים ידי חובת סעודה שלישית בשבת בפלפול תורה), אך הפסק היינו "אשה יראת הוי' היא תתהלל" – גם בחן והיפי שלה, כשכל הפלפולים המתומצתים מובאים בהערות שוליים. הפסק הוא הריגת עמלק כנודע (פסק אותיות ספק – עמלק. "פסיק רישיה [דעמלק], ולא ימות" – בתמיה), אתו יש לנו עסק. במקרה הטוב ביותר הפלפול הוא "חן אלהים" (דעות שונות, כמבואר בדא"ח) ואילו בפסק יש גילוי שם הוי', "והוי' עמו" דווקא, גילוי הוי' אחד יחיד ומיוחד, גילוי של רחמים עצומים גדולים ורבים כנודע הסוד בזה – "סוד הוי' ליראיו", ל"אשה יראת הוי'" כנ"ל. ועוד, כדי שיהיה חן אמת בפלפול, העיקר אינו פריסת דעות, סדרון והבנתן – את זה כל תלמיד ממוצע יכול לעשות – אלא חידושי סברות דווקא, וזה בעצם עיקר עניינו בלימוד, לפני הפסיקה שיוצאת

אור ויפי

באור הפחל וכמוכן עקר הלהבה מאיר
באור הלכו.

בתורה מופיעות לא פחות משלש
עשרה לשונות שונות של אור. זהו גלוי
מדהים! יש אנשים שנוכחים לחנות
בגדים ולא מבינים לשם מה יש צורך
במבחר כל כך גדול הממלא את מדפי
החנות. סך הכל בגד ללבש, לא? לאותו
אדם פנאיה אין חוש. הוא לא מבין בזה,
אחרת היה מבחין בהבדלים וביחודיות
של כל אחד מהבגדים. אז אם בתורה
אני מוצא כל כך הרבה בטויים שונים
לאור – פנאיה שבאור אנחנו מבינים!
בואו נערו הפרות קצרה עם סוגי
האור:

- א.** הראשון הוא, כמובן, **האור**, שכל
השאר נרדפים אליו.
- ב.** הבא אחריו הוא **הבהר**, מלשון
בהירות. כאשר מכה האור בשמים הם
הופכים לבהירים ומאירים.
- ג.** הבא בתור הוא **הזהר**. כלם מכירים
את ספר הזהר? ברור! הוא נקרא כך על

שלום ילדים וחנכה שמח!
איזה ביי! שבוע שני שאנחנו נפגשים
כאן סביב חג החנכה!
חשבת היום קצת לגון ולערך יחד
שעשועון קטן בנושא האור, תפוזת לחג
חנכה, אבל לא לפני שנסביר טפה מה
עומד מאחוריה...

אניס של אור

כאשר אדם שמח וצוהל אני רואה
זאת ישר על הפנים שלו. הן פשוט
מאירות. ומה אם מקרה מצער מטריד
אותו? הפנים שלו קודרות. נדיק יותר:
אור הפנים שלו קודר. הן נראות כמו
יום מענן, בו השמים מתקדרים בעננים.
אלו שתי דגמאות לסוגים שונים של
אור – אור בזהק ואור מאפל.
יש כמובן סוגים שונים של אור
המשתנים לפי הגון השונה. הקשת
הססגונית מאירה בשלל צבעים שונים.
באור הנר נתן לזהות בסמיכות לפתילה
גון שחר, בסמיכות אליו נתן להבחין

שם האור המיוחד שהוא מפיץ – אור פנימיות התורה הזוהר.

ד. המלה הבאה היא **נהר**. לא, לא התבלבלתי עם נער... לא מזמן למדנו פה על "רחובות הנהר" ועל הנהרה של התגלות האור. מוכן? כן, בהיר ונהיר!

ה. האור הבא הוא אור ה**נהגה**. איך שרים בתפלת שבת בבקר על מאורות השמים? "מלאים... ומפיקים נגה".

ו. לא נשכח את נח, שמשאיר לתקופת המבול בתבה **צהר** לכניסת האור לתוכה. אגב, חשבתם פעם למה נקרא אמצע היום בשם **צהריים**?

ז. כַּאֲשֶׁר האור מסתר מעינינו, אַבְל שולח הארה מעמקמת אנו מכנים אותו בשם **זיו**.

ח. ועל אור ה**חשמל** שמעתם? אני לא מתכוון לאנרגיה המזרמת דרך הכבלים ומפעילה את המכשירים בבתינו, אלא על אור סודי ומיוחד. הוא מופיע בכל התנ"ך רק בספר יחזקאל, בשעה שהוא מתאר לנו כיצד נגלתה אליו המרפכה הקדושה, שסביבה האיר אור החשמל.

ט. ומה עם **יקר**? ודאי שמעתם את הבטוי "אור יקרות", והוא קשור עם חשיבות וכבוד. זהו אור שמבטא כבוד ויקר.

י. ויש לנו גם **בהק** – אור מבהיק. אחד משמות הצרעת הלבנה בתורה הוא בהק, המבהיק בלבן שלו.

יא. רגע הצצת השמש מקדם בבקר מעבר להרים שבאפק נקרא זריחה,

וזאת על שם אור ה**זרח**.

יב. אמרתם השבוע את תפלת ההלל? ה**לל** הוא פנוי לאור העולה מלמטה ומטפס כלפי מעלה, כמו אור הנה. על הנשמה המאירה בנו נאמר "בהלו גרו עלי ראשי".

יג. אחרון חביב הוא אור ה**טהר**, פנוי הבא לבטא עד כמה נקי זוך האור.

דְּאוֹנוֹת דֵּי יוֹ

אור הוא תופעה מרשימה ויפה. אני מסגל לעמד ולהתבונן באור נר החנכה ובלהבה המרצדת עוד ועוד. בזכות מה? נשמע מפתיע, אבל בזכות ה... הפתילה. כַּאֲשֶׁר אור נתפס על גבי דבר מה הוא הופך באמצעותו להיות יפה. אור הפנים עושה אותן לפנים יפות.

ובכן, גם ליפי יש בתורה רבוי פנויים. כמה? שמונה! בדיוק מתאים ליפי שמונת גרות החג! נעבר גם עליהם בקצרה:

א. הראשון הוא **שפר**. כַּאֲשֶׁר אנו משפרים את המראה שלנו אנו מקבלים מראה שפיר.

ב. השני הוא **יפי**, ועליו אין צורך להוסיף בהסבר.

ג. השלישי הוא **טוב**, כמו רבקה אמנו עליה נאמר שהיתה "טובת מראה".

ד. הרביעי הוא **תפארת**, יפי המתאר שלוב של פריטים או גוונים רבים יחד, כמו ארמון מפאך.

ה. החמישי הוא **נוי** – יפי נאה

החן. זהו היפי המחזור אלי, כמו במראה, ממני שמוצא חן בעיני.

זהו. בכל יום מימי החג אתם יכולים לחשב על סוג אחר של יפי, להתבונן בגרות הדולקים ולראות את היפי של אותו היום נבט דרכם. ובינתיים... תהנו עם התפזרות, בה הצפנו יג לשונות האור ורח לשונות היפי.

למראה. אגב היננים מאד אהבו נו, ולא במקרה מוצאם מ....

ו. הששי הוא הוד, יפי המקרון ומתפשט גם אל הסביבה הרחוקה, כמו הוד המלכות.

ז. השביעי הוא ההדר – יפי משקע ברמת המהדרין...

ח. השמיני והאחרון הקביב הוא אור

ג	ל	ט	ל	ל	ה	ח	פ	י	מ	ג	ז	ק	ש	ע	ד	נ	ר	ז	ג
ת	כ	ל	ש	ס	צ	י	ת	ק	ג	ת	פ	ש	ש	ת	א	ק	ס	י	ע
ד	י	ע	ה	ת	י	צ	נ	ס	ח	ט	ד	י	פ	ו	ר	ל	ח	ר	ל
מ	ק	צ	ד	ת	ק	ג	כ	ב	מ	ח	ס	פ	ר	כ	ג	ת	מ	ג	כ
ז	ש	ס	ר	פ	ט	ה	מ	ח	ח	ג	ק	ג	ט	ר	ק	ע	צ	ר	ז
ע	ת	כ	ת	ז	ר	ר	פ	ח	נ	ז	ע	י	ס	ת	ט	ח	ר	ז	ק
ע	ש	צ	נ	ק	י	ס	מ	י	פ	י	צ	ז	פ	א	ק	י	ט	ג	ד
נ	ק	ח	ג	י	צ	ר	פ	ח	י	ס	צ	ג	ש	ע	נ	ח	ש	ל	ל
ב	ה	ת	י	פ	ל	מ	ש	ח	ת	ד	ג	כ	ט	ל	צ	מ	ט	ח	ח
ר	פ	ר	ש	ס	ר	ל	ע	י	ב	צ	ב	י	ע	ל	ס	ר	כ	ז	ז
ק	ש	ע	ה	כ	ג	ט	ב	כ	מ	צ	ח	ז	ט	ז	ז	ג	ל	ה	ה
ד	ז	ש	ת	ח	ש	ד	מ	פ	ז	ה	י	ל	ט	ת	פ	ב	ר	ב	ר
פ	ג	ת	ט	ז	ד	פ	ת	כ	ר	ר	ז	ז	ע	ו	ר	צ	ג	ג	ב
נ	ז	ש	ת	ר	א	פ	ת	ז	ס	צ	פ	צ	ב	צ	ת	צ	ז	ז	פ
ש	ד	ז	י	ג	פ	מ	צ	ל	ז	י	ט	נ	ת	ע	ג	ט	ז	ח	ח
ס	ר	ב	צ	ח	ט	ר	ז	ל	ס	ח	ד	ה	ז	ג	ל	ז	ד	ו	ה
ע	ה	כ	י	נ	פ	ע	ת	ג	ר	ט	ת	ר	צ	פ	ל	ר	צ	י	י
ק	ק	ז	ת	ז	ה	ת	ג	נ	נ	פ	ז	כ	כ	י	ע	נ	ז	ע	ע
ח	י	י	פ	ל	ט	ק	ת	ק	ו	ח	ל	ש	ל	ק	י	ר	י	ג	ח
ס	ז	ו	כ	נ	ק	ג	פ	ל	י	צ	כ	צ	ר	פ	ט	ר	צ	ד	ד

שבת שלום ומברך!

ל?

בהצלחה!

חג חגכה מאיר ושמח!

שמחה היא חיות.

הכלל הגדול ביותר שאמצה החסידות הוא "עבדו את הוי' בשמחה". לקיום המדוקדק של המצוות נוסף הדגש על "שמחה של מצוה" – קיום המצוות בחשק, בלהט ובחיות. יתר על כן, החסידות הדגישה שהשמחה היא עבודה בפני עצמה – על האדם לשמור על שמחה בכל מאורעות חייו, ולהגיע עד ל"שמחה בטהרתה", ללא כל סבה חיצונית.

יסוד השמחה צריך להתבטא בכל חלקי עבודת ה' ובכל פרט בחיים. לכן, נכון להסתכל על השמחה כ"נשמה כללית" – הכח הנפשי הכללי ביותר, שהשפעתו ניכרת בכל שאר הכוחות. השמחה האמתית היא סימן לכך שהאדם מוצא את זהותו ומקומו, שהוא-הוא באמת, והיא מחיה, שומרת ומכוונת את כל שאר כוחות הנפש.

השיעור המרכזי בחוברת השבוע, מתוך התוועדות י"ט כסלו, הוא התבוננות חסידית מובנית ויפהפיה: מעבר על כל 13 כוחות הנפש (הפנימיות של "עץ החיים" של הספירות), תוך זיהוי הממד המיוחד שמוסיפה לכל אחד מהם השמחה. זו דוגמה לכך שהתבוננות שיטתית, לפי יסודות הקבלה והחסידות, יוצקת את התבוננות העמוקות ביותר אל תוך הדרכות לחיים מלאים של שמחה וחיות.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

